

**Perspectiefnota
2019 - 2022**

Juni 2018

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding en leeswijzer	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Leeswijzer	4
Hoofdstuk 2 Kaders en koers	5
2.1 Waar willen we als gemeente Dalfsen naar toe?	5
2.2 Overige ontwikkelingen en opgaven per programma	7
Hoofdstuk 3 Financiële mutaties	21
Noodzakelijke financiële mutaties per programma	21
Financiële mutaties per programma toelichting	28
Hoofdstuk 4 Investeringsplan	43
4.1 Actualisatie jaarschijf 2018	43
4.2 Investeringsplan 2019 - 2022	45
Hoofdstuk 5 Financieel (meerjaren)beeld	47
5.1 Meerjarenperspectief 2019 - 2022	47
5.2 Uitgangspunten begroting 2019	49
Bijlagen:	
1. Lastendruk	50

Hoofdstuk 1 Inleiding/leeswijzer

Voor u ligt de Perspectiefnota 2019-2022, de eerste voor deze raad. Een strategisch document waarin de financiële en beleidsmatige kaders voor de komende jaren aan de orde komen. De keuzes die in dat verband door de raad worden gemaakt, krijgen een vertaalslag in de programmabegroting 2019-2022. Duidelijk is al wel dat onze ambities hoog blijven en dat in de nabije toekomst nog talrijke opgaven voor ons liggen.

Gemeentefonds

Als uitwerking van het Regeerakkoord en het IBP (Inter Bestuurlijk Programma) is dit jaar ook in maart een circulaire verschenen. Over de effecten voor Dalfsen wordt de raad separaat geïnformeerd. Datzelfde geldt voor de meircirculaire. In het meerjarenbeeld is een eerste indicatie van de maartcirculaire meegenomen.

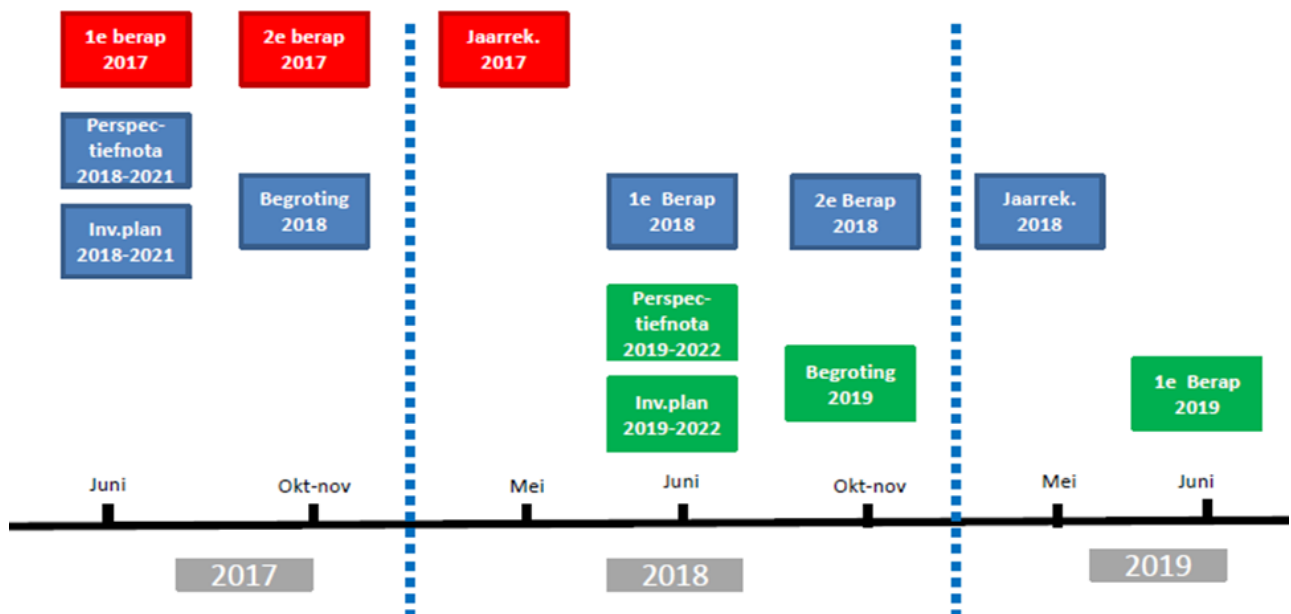
NB. De maartcirculaire is puur informatief van aard!

Coalitie akkoord

Met mogelijke effecten van de coalitiebesprekingen die gevoerd zijn na de gemeenteraadsverkiezingen is geen rekening gehouden in deze perspectiefnota. Eventuele effecten zullen verwerkt worden in de begroting 2019-2022.

Hieronder volgt voor de volledigheid nog een schematische weergave van onze planning en controlcyclus. Hierin wordt zichtbaar dat een hele cyclus meerdere jaren beslaat en dat de perspectiefnota het begin is van een nieuwe cyclus.

PLANNING & CONTROLCYCLUS

1.2 Leeswijzer

De raad heeft een kaderstellende en controlerende rol. Wij starten deze perspectiefnota daarom met het hoofdstuk (2) Kaders en koers. Hierin is een prominente plaats opgenomen voor onze visie:

“Waar willen we als gemeente Dalfsen naar toe?”

Daarnaast worden de belangrijkste ontwikkelingen en opgaven per programma benoemd.

Hoofdstuk 3 geeft een weergave van de financiële cijfers met een toelichting daarop. Zoveel mogelijk is aangegeven of een aangevraagd budget onvermijdelijk of een wens is. Daarnaast is de onderverdeling gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

3.1 Financiële mutaties per programma

Hierin wordt een opsomming gegeven van de financiële mutaties per programma. Met per programma, per budget een toelichting. Het totaaloverzicht van alle structurele en incidentele mutaties treft u aan in hoofdstuk 5.

In lijn met het vorenstaande, worden ook de incidentele ontwikkelingen voor u in beeld gebracht. Dat wil zeggen:

- Bepalen beginsaldo (Incidenteel)
- Af: noodzakelijke incidentele posten, bepalen tussensaldo
- Af: gewenste incidentele posten, bepalen saldo.

Hoofdstuk 4 gaat in op de financiële gevolgen (afschrijvingen) van het Investeringsplan 2019-2022 en de actualisatie van de jaarschijf 2018.

Hoofdstuk 5 geeft tenslotte het financieel (meerjaren)beeld. Dit is het hoofdstuk waar alle cijfers samenkomen. Het is opgebouwd uit het weergeven van de uitgangspositie en aangevuld met de financiële afwijkingen zoals wij die hiervoor hebben ingedeeld. Vanwege het belang van inzicht in de structurele uitgaven en het structurele saldo is hier een splitsing aangebracht in structureel en incidenteel.

Met het opnemen van dit geactualiseerde meerjarenperspectief is de perspectiefnota een belangrijk document voor de financieel kaderstellende rol van de gemeenteraad. Uw raad stelt hiermee de kaders voor de komende meerjarenbegroting 2019-2022 vast.

Hoofdstuk 2 Kaders en koers

2.1 WAAR WILLEN WE ALS GEMEENTE DALFSEN NAAR TOE?

De gemeenteraadsverkiezingen liggen al weer een tijdje achter ons. Er hebben zich in de zetelverdeling enkele verschuivingen voorgedaan, maar er is geen sprake van een andere bestuurlijke constellatie.

Ook in inhoudelijk opzicht is er geen sprake van een omwenteling; eerder van continuïteit. De gemeenteraad heeft er voor gekozen om een waardevolle traditie voort te zetten; namelijk het schrijven van een gezamenlijk document, de “Raadsagenda 2018-2022, kleurrijke kubus”. Die gezamenlijkheid zegt veel over de bestuurscultuur in Dalfsen en we zijn als college blij met de duidelijkheid die wordt geboden over de thema’s die de komende raadsperiode prioriteit gaan krijgen; dat helpt bij het invullen van een concreet handelingsperspectief.

Vast staat dat we ons op kunnen gaan maken voor het uitwerken van de thema’s:

- 1) burgerparticipatie en bestuurlijke vernieuwing,
- 2) klimaatbeleid en duurzaamheid,
- 3) transformatie in het sociaal domein,
- 4) armoede,
- 5) omgevingswet,
- 6) wonen,
- 7) verkeersveiligheid.

De ambities van de raad zijn helder en stevig.

Opvallend is dat vrijwel dezelfde thema’s staan genoemd in het Interbestuurlijk Programma (IBP) waar de VNG, het Rijk, de provincies en de waterschappen gezamenlijk aan willen gaan werken. “Een vorm van samenwerken waarbij we samen de schouders eronder zetten op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid. Niet alleen omdat we afhankelijk zijn van elkaar, maar vooral omdat we met een gezamenlijke inzet van expertises en verantwoordelijkheden tot een beter resultaat kunnen komen voor onze inwoners.” (Jantine Kriens, directeur van de VNG). Deze houding van de partners vinden wij als college bemoedigend.

De schouders zullen er zeker onder moeten, ook hier in Dalfsen. En dan niet alleen onze bestuurlijke schouders, maar ook die van de ambtelijke organisatie. In het overdrachtsdocument dat wij na de verkiezingen aan uw raad hebben aangeboden hebben wij aangegeven dat er stevig in de organisatie geïnvesteerd zal moeten worden en met de ambities die worden genoemd in de Kleurrijke Kubus wordt die noodzaak alleen maar groter. We hebben het dan over de ontwikkeling van andere competenties, maar ook over uitbreiding van de formatie en substantiële investeringen in de informatievoorziening, informatieveiligheid en de automatiseringssystemen. Zonder die impulsen zullen de voornemens uit de raadsagenda de kans lopen een dode letter te worden en kunnen processen die met enthousiasme worden opgestart, vastlopen.

Wij lezen in het coalitieakkoord de bevestiging dat het investeren in de ambtelijke organisatie en de ICT een voorwaarde is om op de langere termijn zelfstandig te kunnen blijven voortbestaan.

Wij hebben ook aangegeven dat we in toenemende mate de samenwerking in de regio zullen zoeken. We verwachten daarmee onze kwetsbaarheid in de bedrijfsvoering te verminderen; niet dat we daarmee goedkoper dan nu uit zullen zijn.

Naast de krachtenbundeling in de bedrijfsvoering zal regionale samenwerking ook nodig zijn om flinke stappen te kunnen zetten op de grote thema’s van energietransitie, klimaatadaptatie, etc. Verder zijn we als college bereid om meer te investeren in de Regio Zwolle, als het gaat om economische ontwikkeling, de human capital agenda, en samenwerking met ondernemers en onderwijsinstellingen. Duurzame economische vooruitgang en het vinden van een antwoord op de krapper wordende arbeidsmarkt (die de groei van de economie kan laten stagneren) liggen immers ten grondslag aan het behoud van welvaart en welzijn en uiteindelijk ook aan de houdbaarheid van vitale gemeenschappen.

In het begin van de nieuwe raadsperiode is het verstandig om bij momenten eens even afstand te nemen van de dagelijkse beslomeringen en de blik op de wat verdere toekomst te richten. We leggen dan echt de focus bij de vraag "waar willen we als gemeente Dalfsen naar toe?". En dat gaan we zeker doen. We beginnen nog in 2018 met het ophalen van meningen en ideeën van inwoners en bedrijven over onze dienstverlening. Wat later zullen we ons samen met de lokale gemeenschappen buigen over de invulling van de omgevingsvisie en natuurlijk onze nieuwe missie en visie. Dat burgerparticipatie en bestuurlijke vernieuwing daarin bij uitstek aan de orde zijn behoeft geen betoog. We zullen daar op creatieve en vernieuwende wijze invulling aan geven.

De kleurige kubus die u als gemeenteraad heeft gepresenteerd en het coalitiedocument van Gemeentebelangen en het CDA bieden uitdaging genoeg voor de komende raadsperiode. Wat we daar in de praktijk van waar kunnen maken zal uiteraard voor een belangrijk deel afhangen van onze financiële polsstok. Onze financiële positie is nog altijd goed en er is ruimte om te investeren. De inkomsten via de Algemene Uitkering blijven de komende tijd de grote onzekere factor. En zelfs als die mee zullen vallen, dan is het nog maar de vraag of dat voldoende zal zijn om de hogere uitgaven, waaronder wat ons betreft dus ook die voor de ambtelijke organisatie, op te vangen. Enige voorzichtigheid in ons financieel beleid (zoals we dat van oudsher gewend zijn) blijft daarom ook nu geboden.

Het gesprek over de financiële vertaling van de ambities en plannen uit de raadsagenda en het coalitiedocument zal nog gevoerd moeten worden. Dit zal in ieder geval plaatsvinden bij de bespreking van het bestuursprogramma dat wij op basis van de raadsagenda en het coalitiedocument op zullen stellen.

Bij het schrijven van deze perspectiefnota heeft de formele beëdiging van het nieuwe college nog niet plaatsgevonden; maar u kunt ervan op aan: het beoogde nieuwe college heeft er zin in.

2.2 OVERIGE ONTWIKKELINGEN EN OPGAVEN PER PROGRAMMA

PROGRAMMA 1 BESTUUR, ONDERSTEUNING EN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Actualiseren van de Missie en Visie

Het Missie en Visie-document 'Bij Uitstek Dalfsen' is in 2009 met de hulp van inwoners en organisaties tot stand gekomen. Een dergelijke toekomstvisie geldt als bestuurlijk kompas. Strategische opgaven voor de nabije toekomst zijn hiermee van een kader voorzien en vormt daarmee een collectieve basis voor het nemen van besluiten, het opstellen van beleid en het reageren op kansen en bedreigingen, al dan niet met andere partijen. De Missie en Visie heeft niet op alle vragen een pasklaar antwoord, maar helpt wel om een antwoord op vragen te formuleren.

In 2016 heeft het presidium verzocht om in twee stappen te komen tot een geactualiseerde Missie en Visie. In 2017 is als eerste stap een analyse uitgevoerd om trends en gerelateerde vraagpunten te duiden. Hoewel geconcludeerd is dat we goed uit de voeten kunnen met de centrale missie en visie is ook duidelijk dat de toekomstvisie door recente ontwikkelingen niet meer compleet en up-to-date is. Strategische thema's als transformatie sociaal domein, implementatie Omgevingswet, samenspel met omgeving en dienstverlening/informatievoorziening zijn daar sprekende voorbeelden van. De volgende stap is het actualiseren van de Missie en Visie.

Eerder is raadsbreed aangegeven voor de actualisatie van de Missie en Visie een stevig participatietraject op z'n plaats te vinden. In 2019 zullen wij de Missie en Visie actualiseren. Eind 2018 wordt de startnotitie 'actualisatie Missie en Visie' opiniërend behandeld in de raadscommissie. De insteek en het proces om te komen tot een vernieuwde toekomstvisie staan daarin centraal. De nieuwe burgemeester heeft hierin een belangrijke rol.

Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)

Naar verwachting treedt op 1 januari 2020 de WNRA in werking. Vanaf die datum is het Burgerlijk Wetboek van toepassing op arbeidsrelaties bij de overheid. De WNRA heeft als uitgangspunt de arbeidsverhoudingen tussen ambtenaren en de werknemers in de private sector te harmoniseren. In 2018 wordt de CAR-UWO, burgerlijk wetboek "proof" gemaakt en omgezet in een cao voor ambtenaren. De lokale regelingen die nu gelden voor verschillende overheidswerkgevers moeten worden omgezet in een zogenoemd "personeelshandboek". Enkele belangrijke verschillen na invoering van de WNRA zijn:

Voor	Na
eenzijdige aanstelling	tweezijdige arbeidsovereenkomst
ambtenarenwet 1929	ambtenarenwet 2017, burgerlijk wetboek, wet op de cao
rechtspositie op basis van ambtenarenwet	cao's die direct gelden en niet eerst worden omgezet
awb, bezwaar en beroep, bestuursrechter	burgerlijk procesrecht, kantonrechter

Dalfsen als aantrekkelijke werkgever

De krapte op de arbeidsmarkt neemt toe. Gemeenten vissen allemaal in dezelfde vijver. Het is belangrijk om goed gekwalificeerde medewerkers aan te trekken en te houden. Wij gaan onderzoeken hoe wij als Dalfsen een aantrekkelijke werkgever kunnen blijven en onze positie op de arbeidsmarkt behouden. Het actualiseren van het beloningsbeleid maakt hier onderdeel van uit. Daarnaast is het noodzakelijk om een organisatiebrede onderhoudsronde te starten voor de functiebeschrijvingen. Door diverse ontwikkelingen is een aantal functiebeschrijvingen niet meer actueel. Het kan zijn dat door de herwaardering van functies medewerkers in een andere salarisschaal worden geplaatst, waardoor er een (beperkte) stijging van de salarislasten kan ontstaan.

In het Sociaal Akkoord hebben het kabinet en de sociale partners afgesproken, dat werkgevers extra banen gaan creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Wettelijk is dit vastgelegd in de Participatiewet. De afspraken zijn uitgewerkt in de Wet banenafpraak en het quotum arbeidsbeperkten. 'Meedoen naar vermogen'. Kijken wat iemand wél kan en dat omzetten in passende arbeid. Wij hebben de verplichting als werkgever tot het in dienst nemen en houden van deze mensen met inzet naar vermogen. Naast de instroom binnen de organisatie heeft de gemeente Dalfsen ook de rol andere werkgevers te overtuigen om mensen met een arbeidsbeperking in te zetten. Zelf hierin het goede voorbeeld geven is daarbij essentieel. Om continue instroom te borgen gaan wij de komende periode een plan van aanpak opstellen. Wij hebben de verplichting om minimaal 3,74 fte in dienst te nemen. Dit kan mogelijk financiële gevolgen hebben.

Ontwikkelingen Publiekszaken

Het gemeentelijke onderdeel "burgerzaken" is meer dan welk onderdeel dan ook verbonden met de directe dienstverlening aan burgers als "klant" van de gemeente. In deze rol neemt de burger of de inwoner van de gemeente diensten en producten van de gemeente af. De gemeente heeft in deze dan een rol als dienstverlener, die zo goed mogelijk moet inspelen op de wensen en behoeften van de klant. Vanaf ongeveer het jaar 2000 is de dienstverlenende rol van gemeenten sterk veranderd onder invloed van nieuwe ICT-mogelijkheden, waarbij de verdere ontwikkeling van het internet een steeds grotere rol is gaan spelen. Naast de toenemende digitalisering hebben wij te maken met een teruglopend aantal baliecontacten (vanaf medio 2019) door de zogenaamde paspoortdip (deze houdt verband met het verlengen van de geldigheidsduur van reisdocumenten van 5 naar 10 jaar) en de hierdoor afnemende inkomsten uit leges. En wij hebben te maken met veranderende eisen t.a.v. competenties en opleidingseisen aan medewerkers door veranderingen in de manier van werken en toenemende complexiteit van de werkzaamheden.

Deze ontwikkelingen zijn onderkend door de organisatie en er is onderzoek gedaan naar de effecten van deze veranderingen voor de gemeente Dalfsen en dan specifiek voor Publiekszaken (KCC, Receptie en Burgerzaken). Dat deze ontwikkelingen ook hun effect zullen hebben op de (wijze van) dienstverlening is evident, maar de exacte (financiële) uitwerkingen zijn op dit moment nog niet duidelijk.

Algemene Verordening Gegevensbescherming

Per 25 mei 2018 is de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) van toepassing. Dat betekent dat er vanaf die datum dezelfde privacywetgeving geldt in de hele Europese Unie (EU). De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) geldt dan niet meer. Voor ons brengt de AVG een aantal verplichtingen met zich mee. Zo dienen wij een Functionaris voor Gegevensbescherming (FG) aan te stellen en deze aan te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Daarnaast moeten wij een register bijhouden van alle administraties waar sprake is van het actueel houden van persoonsgegevens. Daarnaast zal de komende jaren ook in de processen meer aandacht zijn voor het werken met persoonsgegevens. De impact daarvan op onze organisatie zijn we nu inzichtelijk aan het maken. Wat de consequenties hiervan op de uitvoering zijn is op dit moment (april 2018) nog niet volledig duidelijk.

I&A strategie - Bedrijfsinformatieplan

In 2017 hebben wij een Informatiserings- & Automatiseringstrategie (I&A) en bedrijfsstrategie laten opstellen. Uit deze strategie blijkt dat wij op het gebied van I&A nog veel te doen hebben en dat er veel nieuwe ontwikkelingen op ons af komen. Informatie veiligheid en beveiliging wordt alsmaar belangrijker. Om een goed beeld te krijgen welke taken en ontwikkelingen allemaal op ons af komen werken wij momenteel aan het opstellen van een bedrijfsinformatieplan. Ook blijkt uit de strategie dat de formatie voor I&A veel te krap is om alle taken uit te kunnen voeren. Dit wordt ook bevestigd door de benchmark van Berenschot en de benchmark I&A. Daarom voeren wij gesprekken met de gemeente Zwolle over de mogelijkheid tot samenwerking op I advisering en beveiliging. Na het gereedkomen van het bedrijfsinformatieplan en de mogelijkheden van samenwerking kunnen we meer concreet antwoord geven op de vraag over de benodigde financiële middelen.

Accountantscontrole

De raad heeft in de raadsvergadering van 24 oktober 2016 BDO aangewezen als accountant, belast met de accountantscontrole voor de boekjaren 2016 tot en met 2018, met het jaar 2019 als optie tot verlenging. Hiervoor is destijds een vaste prijsafsprake gemaakt. Na afloop van het boekjaar 2016 heeft BDO laten weten de controle niet meer te kunnen uitvoeren voor het overeengekomen bedrag als gevolg van sterk toegenomen eisen van de AFM (Autoriteit Financiële Markten). Bij de begroting 2018 zijn derhalve door de raad structureel extra middelen toegekend voor de accountantscontrole. Per boekjaar (resteert nog boekjaar 2018 en eventueel nog optiejaar 2019) worden deze zomer met BDO nieuwe prijsafspraken gemaakt.

Burgerparticipatie

Participatie, communicatie, betrokkenheid van en met inwoners is een belangrijk thema voor de komende vier jaar. Het is belangrijk dat we deze instrumenten tijdig inzetten en dat willen we doen op een eigentijdse en aantrekkelijke wijze. Een belangrijk instrument dat we hiervoor willen inzetten is gebruik maken van specifieke apps. Dit als aanvulling op onze website. Het experiment met de verkiezingsapp "Dalfsen Kiest" is zeer geslaagd. Door informatie via o.a. apps beschikbaar te stellen, willen we inwoners en belangstellenden op een moderne manier informeren. Maar ook betrekken bij de gemeente. Niet elk project of onderwerp leent zich voor het communiceren/informeren via een app. Daar zullen we telkens een goede afweging maken. Om burgerparticipatie en communicatie goed in te bedden moet ook de organisatie voldoende communicatiekracht hebben. Daarin willen we de organisatie verder versterken.

PROGRAMMA 2 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Nieuw integraal veiligheidsbeleid

Vanaf 2019 gaan wij aan de slag met de uitvoering van het in 2018 vastgestelde integrale veiligheidsbeleid 2019-2022. Op basis van objectieve 'harde' (o.a. politie-)cijfers en subjectieve 'zachte' cijfers worden nieuwe prioriteiten en speerpunten vastgesteld. Via een (tweejaarlijks) Uitvoeringsprogramma wordt hier concreet uitvoering aan gegeven.

Ondermijning

Een belangrijk speerpunt in het integrale veiligheidsbeleid vanaf 2019 wordt de aanpak van ondermijnende criminele activiteiten, bijvoorbeeld zorgfraude, drugs/hennep, OMG's (Outlaw Motor Gangs) of cybercrime. Ondermijnende criminaliteit is sociaal en economisch verankerd in de samenleving en wortelt en manifesteert zich bij uitstek op lokaal niveau. Bij de uitvoering van criminele activiteiten en voor het investeren van de verkregen winsten is de criminele "ondernemer" aangewezen op de mogelijkheden die de plaatselijke infrastructuur en faciliteiten bieden. Zonder steun van de bovenwereld bestaat er namelijk geen succesvolle onderwereld. Deze steun kan echter ook onbedoeld vanuit de overheid zelf komen. Door het verstrekken van vergunningen of subsidies lopen gemeenten het risico onbewust criminelen te faciliteren.

Het RIEC Oost-Nederland heeft voor alle gemeenten in IJsselland een programma Ondermijning opgesteld, waarbij per gemeente een lokaal ondermijningsbeeld wordt opgesteld, op basis waarvan een verdere gerichte aanpak mogelijk is. Het ondermijningsbeeld van de gemeente Dalfsen is voorzien in januari 2019.

PROGRAMMA 3 BEHEER OPENBARE RUIMTE

Diverse infrastructurele maatregelen

In 2018 en eerder zijn diverse projecten en programma's opgestart die in de komende jaren om investeringen gaan vragen. Projecten waarvoor we uitgaven gaan verwachten in 2019 en daarna zijn bijvoorbeeld rotonde Kampmansweg e.o. (en evt. andere rotondes op Koesteeg/Rondweg), de snelfietsroute Dalfsen-Zwolle, optimalisatie van het fietsroutenetwerk in de gemeente, verkeersveiligheids- en fietsmaatregelen Pr. Beatrixlaan/Kon.Julianalaan e.o., verkeersmaatregelen Burg. Backxlaan (middengedeelte) en verkeersmaatregelen Weerdhuisweg/Dalmsholterweg. Op dit moment hebben we nog onvoldoende zicht op de uiteindelijke maatregelen, kosten en subsidiemogelijkheden. Voor een deel van de kosten kan dekking gevonden worden binnen het jaarlijkse GVVP-budget. We komen tussentijds of bij de volgende perspectiefnota bij de raad terug voor financiering van projecten waarvoor binnen het GVVP onvoldoende financiële ruimte is.

Herinrichting Baarsmastraat, Irenestraat en realisatie woningbouwlocatie Kleine Veer te Dalfsen (integraal project)

We gaan bezig met het herinrichten van de Baarsmastraat, Irenestraat en realisatie woningbouwlocatie Kleine Veer. Het project wordt integraal opgepakt en maakt onderdeel uit van verschillende beleidsvelden als: verkeer, water, onderhoud groen en wegen en andere fysieke zaken uit de openbare ruimte. Het doel is de infrastructuur op het gebied van verkeer en water te verbeteren, Werk met Werk maken en de openbare ruimte een kwaliteitsimpuls te geven. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de kosten zijn. Dekkingsmogelijkheden zullen gezocht worden binnen de grondexploitatie en budgetten vanuit het beheer openbare ruimte (wegen, riolering, groen) en mogelijke derden financiering.

Ontwikkelingen Vechtdalverbinding (N340/N377)

Voor de afronding van de werkzaamheden voor de N340/377 hebben wij in 2019 extra budget nodig, zie hiervoor de financiële mutaties van programma 3. Daarnaast worden er nog onderhandelingen gevoerd met betrokken partijen. Hieruit kunnen nog lasten voortkomen die nu nog niet te bepalen zijn. Wij komen hierop terug bij de perspectiefnota 2020.

Verder is er naar de toekomst toe sprake van een bovengemiddelde areaaluitbreiding o.a. door overdracht van het afgewaardeerde deel N340. Deze uitbreidingen zorgt voor een toename van het beheerbudget. Wanneer de financiële consequenties hiervan duidelijk zijn, nemen we deze mee in de volgende perspectiefnota.

Duurzaamheid gebouwen

In februari 2017 heeft de raad de kaders voor het Dalfser duurzaamheidsbeleid vastgesteld in de Kadernota duurzaamheid 2017 – 2025. In aansluiting hierop heeft de raad het beleidsplan duurzaamheid 2017-2025 vastgesteld en de bijbehorende financiële middelen beschikbaar gesteld. Als laatste heeft de raad in oktober 2017 kennis kunnen nemen van het uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2018-2020.

Voor 'aanpalende' beleidsvelden, zoals gemeentelijke gebouwen en voertuigen, zijn nog geen financiële middelen opgenomen. In het uitvoeringsprogramma is wel beperkt rekening gehouden met het aanbrengen van energiebesparende maatregelen voor gemeentelijke gebouwen (ca. € 46.000 p/jr.) Echter, het daadwerkelijk 'gasloos' en 'energieneutraal' maken van een gebouw is een veel complexere materie. Diverse aspecten zoals gebruik en leeftijd van het gebouw, techniek en comfort, eigendom- en verhuur(situaties) en daarmee samenhangende financiën alsmede exploitatie en het BTW regime spelen hierbij een belangrijke rol. Om het doel van 'gasloos' en 'energieneutraal' te bereiken is het noodzakelijk dat wij hiervoor eerst een plan opstellen, waarin deze aspecten worden uitgewerkt en kosten inzichtelijk worden gemaakt.

Elektrificeren voertuigen

In het beleidsplan duurzaamheid 2017 – 2025 is de ambitie opgenomen dat in 2025 alle gemeentelijke voertuigen gebruik maken van duurzame energie. Naast gebruik van de huidige (meer duurzame) brandstoffen speelt vooral de transitie naar elektrificatie van de gemeentelijke voertuigen, de sleutel naar een volledig duurzaam gebruik zonder olie of aardgas. Omdat voertuiggebruik 8 tot 10 jaar omvat is versnellen van de omzetting van het wagenpark waar mogelijk, noodzakelijk om invulling te geven aan de ambitie die uw raad al bij de Kadernota duurzaamheid heeft vastgesteld. De komende jaren gaan we ons bij vervanging van de vervoermiddelen keer op keer de vraag stellen of er een ander duurzaam aangedreven voertuig in de markt is dat als alternatief voor de huidige (diesel aangedreven) voertuigen kan fungeren of dat dat binnen een redelijke termijn te verwachten is. Vanuit het beleidsplan duurzaamheid 2017-2025 zijn nog geen (extra) financiële middelen gevraagd en/of toegekend voor dit programma onderdeel aangezien de ontwikkelingen niet stilstaan en de geplande investeringsbedragen voor vervanging op de lange termijn wellicht voor een groot deel zouden kunnen volstaan. Voor nu is de ervaring dat investeringen op dit gebied hoger uitvallen dan aanschaf van niet duurzame voertuigen.

PROGRAMMA 4 ECONOMISCHE ZAKEN

Nota Economisch Beleid

De huidige nota economisch beleid kent een looptijd tot en met 2020. Een geactualiseerd beleidsstuk met uitgangspunten en uitvoeringsplan wordt onderdeel van de op te stellen omgevingsvisie en omgevingsplan.

Regio Zwolle

Regio Zwolle is bezig met een herijking van de agenda en werkwijze van de regio. De Nieuwe Agenda zal breder worden ingestoken dan alleen het thema economie. Op basis van het concept eindrapport: Regio Zwolle stapt over eigen grenzen wordt ingestoken op de volgende vraagstukken:

1. Economie
2. Human Capital Agenda: Investeren in mensen, iedereen doet mee
3. Leefomgeving
4. Bereikbaarheid
5. Energie

Het eindrapport: "Regio Zwolle stapt over eigen grenzen" zal in het voorjaar van 2018 worden vastgesteld. De nieuwe werkwijze gaat uit van een losse netwerksamenwerking met een stevig commitment op opgaven. Voor Dalfsen betekent dit dat we op basis van de Nieuwe Agenda moeten bepalen op welke thema's en opgaven we actief gaan deelnemen. Dit betekent dat we in de regio actief aangeven welke vraagstukken binnen onze gemeentegrenzen spelen en welke belangen we hebben. De nieuwe Nota Economisch Beleid zal hiervoor een leidraad bieden.

Het verstevigen van de werkwijze van Regio Zwolle betekent een grotere investering voor Dalfsen. Uit het eindrapport blijkt dat, om slagkracht te vergroten, er moet worden geïnvesteerd in een versteviging van het bureau van Regio Zwolle en dat budgetten voor verkenning en onderzoek worden gecreëerd. Ook betekent deelname aan een opgave de verplichting om, op basis van onderlinge afspraken, bepaalde investeringen in uren en middelen te doen. Het eindrapport: "Regio Zwolle stapt over eigen grenzen" heeft hierin nog verdere uitwerking en noemt nog geen bedragen. In hoofdstuk 3, financiële mutaties programma 4 nemen wij een bedrag van € 100.000 mee, naar verwachting het minimale bedrag dat nodig zal zijn.

Regio Zwolle richt zich op bovenlokale economische vraagstukken met als doel om economische structuur in de regio te versterken. Menselijk kapitaal, woon- en leefomgeving, de fysieke infrastructuur, de kennisinfrastructuur en de effectiviteit van overheidshandelen zijn hierbij belangrijke componenten. Regio Zwolle biedt Dalfsen het platform om bovenlokale vraagstukken met lokale belangen op te pakken.

Bedrijventerreinen

Over bedrijventerreinen informeren wij de raad via de MPG's en de paragraaf grondbeleid in de begroting en de rekening.

In navolging van de economische ontwikkelingen is de belangstelling voor bouwkeuzes groot. Dit zien we ook aan het aantal afgesloten intentieovereenkomsten en de verkoop van bouwkeuzes.

PROGRAMMA 5 ONDERWIJS EN VRIJE TIJD

Kunsten op Straat

Als gemeenteraad heeft u binnen het nieuwe cultuurbeleid 2017-2020 jaarlijks € 15.000 beschikbaar gesteld voor het organiseren van Kunsten op Straat met als voorwaarde dat het evenement rouleert langs de kernen Dalfsen, Nieuwleusen en Lemelerveld. Nader onderzoek met de werkgroep, de provinciale coördinator en de straatartiesten wijst uit dat het af te raden is om het straatevenement volledig te verplaatsen naar een andere kern. De optredens vergen een bepaalde 'intimiteit' waarbij een kleine speelruimte, een bepalend decor en een minimum aan omgevingslawaai vereisten zijn. Het voornemen is daarom om in de kernen Lemelerveld en Nieuwleusen een aangepast programma te bieden gekoppeld aan een evenement (verbeeldingen DNA Dalfsen, week van de amateurkunsten, open monumentendag, etc.) en het programma in Dalfsen jaarlijks te laten terugkeren maar in een iets kleinere opzet. Het toegekende budget blijft daarmee ten goede komen aan alle kernen.

Bibliotheekbeleid

Het huidige bibliotheekbeleid loopt t/m 2018. Als gevolg van het niet doorgaan van de fusie tot bibliotheek Salland-Vechtdal is het op dit moment onduidelijk hoe het bibliotheekbeleid eruit komt te zien voor de periode 2019 en verder. Het jaar 2018 gebruikt de bibliotheek Dalfsen-Nieuwleusen voor het op orde brengen van de bedrijfsvoering en professionalisering. Tegelijkertijd wordt gezocht naar mogelijkheden voor samenwerking met een andere bibliotheek of met het lokale veld (welzijn/kultuurhusen). In september 2018 ontvangt u een voorgenomen opdrachtformulering om vorm en richting te geven aan de toekomstbestendigheid van de bibliotheek. Het advies dat hieruit volgt dient als input voor het nieuwe bibliotheekbeleid met bijbehorende inhoudelijke en financiële wijzigingen.

Beleidsplan Recreatie en Toerisme

Het huidige beleidsplan Recreatie en Toerisme kent een looptijd tot en met 2020. Een geactualiseerd beleidsstuk met uitgangspunten en uitvoeringsplan wordt onderdeel van de op te stellen omgevingsvisie en het omgevingsplan.

Harmonisatie toeristenbelasting

Binnen Vechtdalverband wordt door ons gesproken over harmonisatie van de toeristenbelasting. Deze harmonisatie kan een aanpassing voor de toeristenbelasting inhouden.

BTW-sport

Als gemeente kunnen we m.i.v. 2019 de btw voor deze kosten en investeringen op sport niet meer verrekenen. Dit leidt tot een kostenpost. Naast de toename van kosten op onze eigen begroting, kunnen verenigingen en andere organisaties die gelegenheid bieden tot sportbeoefening, zoals o.a. Trefkoele+ en St. Sportbelangen Lemelerveld, hierdoor eveneens voor een toename aan kosten komen te staan. Deze worden naar verwachting voor zowel gemeenten als sportorganisaties gecompenseerd door het Rijk via een regeling. Het is nog niet bekend hoe deze regeling eruit komt te zien en om welke bedragen het gaat. In de meicirculaire komt hierover meer informatie. De eventuele financiële consequenties nemen we mee bij de begroting.

Onderwijshuisvesting

Het onderwijs ontwikkelt zich. Met schoolbesturen zijn we in gesprek over een gemeentebrede visie op integrale kindcentra. Samen met de landelijke en lokale ontwikkelingen betrekken we dit bij de doorontwikkeling van het integraal huisvestingsplan die wij begin 2019 ter besluitvorming aan u voorleggen.

Ontwikkeling leerlingenvervoer

Vanwege de tekorten op het budget leerlingenvervoer vanaf augustus 2019 en de taakstelling van 10%, hebben wij besloten om te onderzoeken welke bestuurlijke ruimte er is voor het stellen van kaders binnen het leerlingenvervoer gericht op de vermindering van kosten. Er wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor alternatief doelgroepenvervoer (mogelijk met inzet vanuit de participatiewet). Omdat het gaat om leerlingen die veelal te maken hebben met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking wordt nauwlettend rekening gehouden met de mogelijkheden en onmogelijkheden die er zijn voor de inzet van deze alternatieve vervoersvormen.

PROGRAMMA 6 INKOMENSONDERSTEUNING

Transformatie en verbinding

Bij programma 7 wordt de ontwikkeling geschetst voor professionalisering van de uitvoering. Korthedshalve verwijzen wij hiervoor naar programma 7, Transformatie en verbinding.

Inkomen Participatie

Inkomen

Evenredig aan de landelijke trend is de verwachting dat het aantal inwoners met een uitkering op grond van de Participatiewet in Dalfsen zal afnemen. Tegelijkertijd is zichtbaar dat de instroom in de Participatiewet gekenmerkt wordt door een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de aanwezigheid van arbeidsbeperkingen (als gevolg van wijzigingen in de Wajong), een hogere leeftijd (als gevolg van de wijzigingen in de AOW) en een taalachterstand (als gevolg van de instroom van statushouders). Meer inwoners zullen dus langer een beroep doen op de Participatiewet, voordat uitstroom volgt. Voor de groep met een arbeidsbeperking geldt daarbij dat na uitstroom uit de Participatiewet, vanuit de gemeente loonkostensubsidie wordt verstrekt om het verschil in loonwaarde voor werkgevers te compenseren.

Veranderingen voorwaarden vangnetuitkering:

De gemeente Dalfsen kent al jaren een tekort op het budget voor de uitvoering van de Participatiewet. Voor het tekort is de afgelopen jaren een beroep gedaan op de Vangnetuitkering. De hoogte van deze uitkering wordt berekend op basis van een eigenrisico-regime en getrapte vergoedingstreden. Met ingang van 2019 wordt de eigenrisico-drempel blijvend verhoogd van 5% naar 7,5%.

Veranderingen regeling loonkostensubsidie:

Een mogelijk financieel risico is de volgende: Het kabinet is voornemens om de huidige loonkostensubsidieregeling in de Participatiewet te wijzigen naar loondispensatie. Voor zover nu bekend houdt dit voornemen in dat het verschil in loonwaarde van werknemers met een arbeidsbeperking niet meer door gemeenten aan werkgevers moet worden gecompenseerd, maar dat werknemers zelf een aanvullende uitkering moeten aanvragen op grond van de Participatiewet. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de betreffende werknemers zelf maar ook voor gemeenten. De financiële consequenties van deze wijziging zijn op het moment van schrijven van deze nota (april 2018) nog niet bekend.

Schuldhelpverlening

De gemeente Dalfsen werkt nauw samen met de GKB Drenthe in het kader van de schuldhelpverlening. De GKB heeft aangegeven dat men zich wil concentreren op de drie gemeenten die deelnemen in de GR, de gemeenten Assen, Meppel en Hogeveen. Dit betekent dat Dalfsen voor een aantal diensten een nieuwe partner moet zoeken of zelf meer werkzaamheden gaat verrichten. De nieuwe opzet voor de schuldhelpverlening wordt aan de raad kenbaar gemaakt in de nota armoedebeleid en schuldhelpverlening.

In 2018 wordt gestart met een nieuwe opzet voor de uitvoering van de kindregeling. Via een speciale website kunnen producten en diensten worden gekocht tot een maximum van € 400 per jaar.

PROGRAMMA 7 SOCIAAL DOMEIN

Transformatie en verbinding

De komende jaren staat programma 7 in het teken van transformatie. De vormgeving van de transformatie ambitie gaat niet alleen over het bieden van ondersteuning of het voorkomen van mogelijke problemen. De transformatie ambitie sociaal domein heeft ook betrekking op minder voor de hand liggende onderwerpen. Als we het bijvoorbeeld hebben over het zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen of het voorkomen van sociale eenzaamheid dan heeft dit raakvlakken met tal van andere beleidsterreinen. Denk aan een leefbare directe woonomgeving, zoals scholen, speelvoorzieningen, voldoende openbaar groen, diversiteit aan woningbouw. Maar ook het realiseren en faciliteren van Kulturhusen en het zorgen voor een goede toegankelijkheid, daarbij horen verkeersveiligheidsbeleid, goede wegen en wandelpaden. Of het vervoer en daarmee de bereikbaarheid binnen de gemeente van activiteiten en voorzieningen. De transformatie sociaal domein geeft daarmee ook richting aan het bredere gemeentelijk beleid, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke ordening. We zoeken daarom de verbinding met de ontwikkeling van de omgevingswet, waarin we overeenkomsten zien op procesniveau en raakvlakken op inhoud. Binnen alle programma's spelen deze transformatie en verbindingen door alle onderwerpen heen een rol.

Jeugd algemeen

Over het algemeen zien we dat de vraag naar ondersteuning bij opvoeden en daarmee de vraag naar jeugdhulp stijgt. Een trend die regionaal en landelijk zichtbaar is. Na de eerste jaren zien we dat inwoners beter het loket en daarmee de toegang weten te vinden. Daarnaast zijn effecten zichtbaar zoals meer integrale aanpak van problematiek die dan vervolgens leiden tot een toename van de inzet van jeugdhulp. In 2017 is het budget dat door de raad beschikbaar is gesteld voor de jeugdzorg fors overschreden. In totaal is minimaal 5 miljoen per jaar nodig voor de jeugdhulp. Dit is een grote structurele verhoging. We vragen extra bij op basis van tekorten in het vorige jaar. Er zijn veel veronderstellingen waarom de jeugdhulp in budget en het cliënten aantal stijgt. We willen door middel van een uitgebreide analyse de veronderstellingen staven om te zien welke trends zichtbaar zijn in Dalfsen. Hierdoor zijn we beter in staat om te voorspellen welke ontwikkeling de jeugdhulp in Dalfsen door gaat maken en kunnen we eventueel gerichte en passende maatregelen nemen. Deze analyse dient daarnaast ook als basis voor de daadwerkelijke begroting voor 2019. Hierom geven we in de perspectiefnota een bandbreedte aan.

Professionalisering uitvoeringsorganisatie

Bij de transformatie van het sociaal domein werken wij aan verdere professionalisering van onze uitvoeringsorganisatie. Vraagstukken op het gebied van passende ondersteuning naar en bij participatie in de samenleving zullen integraal vorm worden gegeven. Daarbij spelen alle facetten van zorg en participatie binnen het sociaal domein een rol. Veelal zal de aanpak multidisciplinair zijn. Om deze ontwikkeling vorm te geven gaan wij de consultants ondersteunen bij het uitvoeren van deze taak. Aspecten die daarbij spelen zijn opleiding en training, automatisering, communicatie etc. Wij zijn bezig een plan te ontwikkelen. Bij het opstellen van de begroting 2019 brengen we de kosten van dit plan in beeld.

Arbeidsparticipatie

De doelgroep met een uitkering op grond van de Participatiewet heeft een afstand tot de arbeidsmarkt. De trend van de afgelopen jaren is dat deze afstand gemiddeld genomen steeds groter is geworden. De oorzaken daarvan zijn reeds toegelicht in programma 6. Dit maakt dat er meer en langduriger inspanningen nodig zijn op het gebied van re-integratie. Daarnaast zal een deel van de kandidaten na uitstroom nog begeleiding in de werkomgeving nodig hebben. Dit maakt dat, ondanks de verwachte afname in de aantallen, het budget voor re-integratie niet zal afnemen.

Invoering abonnementstarief eigen bijdrage Wmo

In het regeerakkoord 2017-2021 is bepaald dat er per 1 januari 2019 een abonnementstarief van € 17,50 per vier weken wordt ingevoerd voor huishoudens die gebruikmaken van de Wmo-voorzieningen. De hoogte van de eigen bijdrage wordt dan voor een ieder gelijk, ongeacht gebruik, inkomen, vermogen en huishoudsamenstelling. Met ingang van 2020 wordt de verantwoordelijkheid voor de inning van de eigen bijdrage geïntegreerd in het gemeentelijk domein.

Het is nog niet duidelijk of het abonnementstarief alleen betrekking heeft op maatwerkvoorzieningen of ook op algemene voorzieningen.

Indien het nieuwe tarief alleen invloed heeft op maatwerkvoorzieningen voorzien wij een afname aan inkomsten van € 155.000 op basis van het huidige gebruik.

Indien het abonnementstarief ook ingevoerd wordt voor algemene voorzieningen, zullen wij de algemene voorziening voor de Hulp bij het Huishouden opnieuw moeten bekijken. Op dit moment betalen inwoners een bijdrage van € 66,00 per vier weken. Indien dit naar € 17,50 per vier weken wordt bijgesteld, voorzien wij een tekort van € 270.000 op basis van het huidige aantal gebruikers.

Hulp bij het Huishouden

Per 1 april 2018 gaat de nieuwe loonschaal voor huishoudelijke hulp in en dit heeft gevolgen voor gemeenten, in verband met de AmvB reële kostprijzen en de daaruit volgende verplichting om reële kostprijzen te berekenen voor Wmo-diensten. Voor Dalfsen betreft dit de algemene voorziening Hulp bij het Huishouden. De AMvB is van toepassing op nieuwe aanbestedingen en formele verlengingen van bestaande contracten die op of na 1 juni 2017 tot stand komen. Aanbieders en gemeenten moeten voor 1 januari 2019 afspraken maken over een aangepast tarief op basis van de nieuwe loonschaal. De verwachte meerkosten zijn € 35.000, wanneer we de voorzieningen voor de Hulp bij het Huishouden op dezelfde manier blijven organiseren als we nu doen.

Tegelijkertijd speelt ook het proces rondom de inkoop van Wmo begeleiding en huishouden vanaf 2019. Door ondersteuning op een andere manier te organiseren, kunnen de meerkosten voor de stijgende kostprijzen wellicht worden opgevangen binnen het beschikbare budget voor de Hulp bij het Huishouden.

Zorginfrastructuur

Vanaf 2018 heeft het ministerie van VWS structureel een bedrag op de begroting gereserveerd. Dit wordt beschikbaar gesteld aan gemeenten. Met deze middelen kunnen gemeenten projecten uitvoeren waardoor kwetsbare mensen langer thuis kunnen blijven wonen. Er wordt gewerkt aan een beleidskader 'wonen en zorg'. Dit richt zich op hoe we als gemeente inwoners in staat kunnen stellen zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Wij stellen voor om de middelen die vrijkomen vanuit VWS in te zetten voor projecten die voortvloeien uit het beleidskader 'wonen en zorg' dat in het najaar van 2018 aan uw raad wordt aangeboden.

Begeleid en beschermd wonen

Een van de ontwikkelingen die speelt is het gemis aan passende woonvormen met begeleiding. Op dit moment kennen we in Dalfsen alleen de woonvorm beschermd wonen. Er is echter een groep cliënten die niet in aanmerking komt voor de voorzieningen voor beschermd wonen en tegelijk wel een beschermde woonvorm nodig heeft. Beschermd wonen is bedoeld voor mensen met een psychische aandoening en bij deze groep is er bijvoorbeeld sprake van een verstandelijke beperking. Op korte termijn wordt er gebruik gemaakt van maatwerk, bijvoorbeeld van begeleid wonen. Op lange termijn willen wij zorgen voor een meer doorlopend aanbod van woonvormen.

GGD Rijksvaccinatieprogramma

Het Rijksvaccinatieprogramma (verder: RVP) wordt in Nederland uitgevoerd door de organisaties die Jeugdgezondheidszorg uitvoeren. In deze regio is dat de GGD. De kosten hiervan worden tot 2019 door het rijk direct aan GGD IJsselland vergoed.

Per 1 januari 2019 wordt het RVP wettelijk verankerd in de Wet publieke gezondheid (Wpg) en komt de uitvoering van het RVP onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van gemeenten. De gemeente moet de uitvoering van het RVP én het basispakket JGZ bij dezelfde organisatie beleggen.

De financiering loopt met ingang van 2019 vanuit het gemeentefonds. Dan worden de benodigde middelen in de vorm van een algemene uitkering aan het gemeentefonds toegevoegd (dit wordt in de decembercirculaire 2018 verder uitgewerkt).

De overheveling van deze middelen naar het gemeentefonds betekent dat de kosten voor het RVP van GGD IJsselland ten laste gaan komen van de gemeenten, via de inwonerbijdrage van gemeenten. Deze worden onder de gemeenten verdeeld op basis van dezelfde verdeelsleutel als voor Jeugdgezondheidszorg is afgesproken (het aantal inwoners 0-18). Deze sluit nagenoeg naadloos aan bij de verdeelsleutel die in het gemeentefonds wordt gehanteerd.

Uitvoeringsprogramma Publieke Gezondheid

In 2017 is het beleidskader Publieke Gezondheid, Kernegezond Dalfsen, voor de periode 2017-2021 vastgesteld. Daaraan is voor een periode van twee jaar een uitvoeringsprogramma verbonden. Dit loopt tot medio 2019. Daarvoor is in een bedrag van € 40.000 beschikbaar. In het voorjaar van 2019 wordt het lopende uitvoeringsprogramma geëvalueerd en volgt een voorstel voor het uitvoeringsprogramma 2019-2021.

PROGRAMMA 8 DUURZAAMHEID EN MILIEU

Energietransitie

Dalfsen ambieert een duurzaam leefbare gemeente, nu en in de toekomst. De basis hiervoor ligt verankerd in de vier verbeterdoelen van ons Beleidsplan duurzaamheid 2017-2025; meer lokale kracht, minder energiegebruik, meer duurzame energie en meer circulariteit.

Komende jaren blijven onderwerpen als klimaatadaptatie en energietransitie onze aandacht verdienen. Zo leveren we een bijdrage aan de Nationale Adaptatie Strategie en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

Energietransitie krijgt in onze gemeente vorm via de pijlers 'minder energiegebruik' en 'meer duurzame energie'. We willen dat inwoners en bedrijven in onze gemeente zoveel mogelijk omschakelen op lokale duurzame energie (energie-neutrale samenleving: binnen de gemeente wordt evenveel energie duurzaam opgewekt als er gebruikt wordt). Dit betekent versneld afstappen van aardgas, maximaal energie besparen en ons energieverbruik zoveel mogelijk lokaal duurzaam opwekken. Soms helpt het aanpassen van regelgeving daarbij.

Klimaatadaptatie

Met de Nationale Adaptatie Strategie (NAS) en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is op rijksniveau de urgentie aangegeven. Daarin zijn twee ambities gesteld, namelijk:

- In 2020 handelen we klimaatadaptief.
- In 2050 is de regio klimaatadaptief ingericht.

Het is uiteindelijk aan de raad om het ambitieniveau te bepalen voor Dalfsen. Om een klimaatbestendig woon- en leefklimaat te realiseren tot 2050 is het belangrijk om bij projecten en bij groot onderhoud de uitgangspunten van een klimaatbestendige inrichting mee te nemen. Deze beleidsontwikkeling kan in de toekomst voor extra structurele inrichtingskosten zorgen.

Hoogwaterbeschermingsprogramma

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma is een landelijk programma dat bijdraagt aan de waterveiligheid van Nederland. De waterschappen voeren een groot deel van het programma uit. Vanuit de toetsing is duidelijk dat de noordelijke en zuidelijke Vechtdijken in Dalfsen niet aan de huidige normen voldoen. Vanuit het programma zal er door het waterschap een verbeterplan worden opgesteld, in samenwerking met andere stakeholders. Voor Dalfsen biedt het programma kansen voor met name de inrichting van de oostelijke kade in Dalfsen en meer in het algemeen voor recreatie en toerisme. Voorbereiding en planvorming wordt voor de komende jaren verwacht. De uitvoering van dijkversterking vanaf 2023 en daarna. Deze externe ontwikkeling kan de komende jaren uitmonden in extra onderzoeks- en advieskosten en aansluitend vanaf 2023 in een extra investering in het gebied rondom de oostelijke Vechtkade en de Vechtbrug in Dalfsen.

Omgevingsdienst

Sinds 1-1-2018 is de Omgevingsdienst operationeel. De Omgevingsdienst verzorgt de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van milieutaken (VTH) in opdracht van provincie en gemeenten. Eén van de belangrijkste ontwikkelopgaven voor de Omgevingsdienst is de Omgevingswet (per 2021). Deze wet zal invloed hebben op de Omgevingsdienst als organisatie, maar ook op de gemeenten. Vanuit haar expertise op het gebied van milieu kan de Omgevingsdienst de gemeenten hierin adviseren.

De berekening van de bijdrage voor de begroting 2019 gebeurt op dezelfde manier als bij de begroting van 2018. De verdeelsleutel over de deelnemers blijft ook hetzelfde. In 2020 maakt de Omgevingsdienst een start met outputfinanciering, hierdoor zal mogelijkerwijs de verdeelsleutel gaan veranderen.

De voorgestelde indexaties voor loon- en overige kosten zijn gelijk aan de systematiek zoals deze wordt toegepast door de Veiligheidsregio IJsselland. De bijdrage van Dalfsen aan de Omgevingsdienst moet in onze begroting hierom wel worden bijgesteld, omdat met indexering nog geen rekening was gehouden (zie paragraaf financiële mutaties).

PROGRAMMA 9 RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING

Programma Implementatie Omgevingswet

In mei 2018 is het Programmaplan Implementatie Omgevingswet ter informatie aan u voorgelegd. De invoering van de Omgevingswet in Dalfsen is daarmee gestart. In 2019 en 2020 ligt de nadruk op de realisatie van het Omgevingsvisie. In 2020 en 2021 wordt aan het Omgevingsplan gewerkt. Daarnaast wordt volop ingezet op de ontwikkeling van de organisatie. Het werken in de geest van de Omgevingswet is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de implementatie.

De invoering van de Omgevingswet vraagt een forse, maar noodzakelijke investering. De totale kosten van de implementatie bedragen € 922.000. De Omgevingsvisie (€ 250.000) en het Omgevingsplan (€ 350.000) dragen hier voor een groot deel aan bij.

Diverse beleidsplannen in onze organisatie moeten de komende jaren geactualiseerd worden. Denk hierbij o.a. aan het archeologiebeleid, landschapsontwikkelingsplan en het recreatie- en toerismebeleid. Voor alle beleidsthema's die onder de Omgevingswet vallen, geldt dat nieuw beleid wordt opgenomen in de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. Dit betekent dat er geen aparte beleidsstukken worden geschreven, maar dat er op integrale wijze vorm wordt gegeven aan de fysieke leefomgeving. Voor de komende jaren geldt dit in ieder geval voor: *landschapsontwikkelingsplan, nota economisch beleid (waar dit de fysieke leefomgeving raakt), woonvisie, archeologiebeleid en het recreatie- en toerismebeleid*. Het is wel mogelijk dat voor verdere uitwerkingen en/of programma's in volgende perspectiefnota's een budget zal worden gevraagd. Dit ligt buiten de scope van het Programma Implementatie Omgevingswet.

Mocht het zo zijn dat een bepaald beleidsplan een looptijd heeft die eindigt voordat de omgevingsvisie is vastgesteld, dan zal eventueel een vervroegd uitvoeringsplan geschreven worden dan wel verlenging van het "oude" beleidsplan voorgesteld worden.

Wonen en bouwen

Over wonen en bouwen informeren wij de raad via de MPG's en de paragraaf grondbeleid in de begroting en de rekening.

In navolging van de economische ontwikkelingen verloopt de verkoop van bouw kavels zeer voorspoedig.

Kanaalplan Lemelerveld

Conform de raadsplanning wordt in november 2018 een verkeers- en inrichtingsplan als uitwerking van de visie "De blik op het kanaal van Lemelerveld" (Kanaalvisie) aan u voorgelegd. In dit voorstel wordt u tevens gevraagd om gelden in 2019 voor de civieltechnische uitwerking van dit schetsontwerp beschikbaar te stellen en gelden voor de uitvoering, eventueel in fases.

Centrumplan Dalfsen

Voor de uitvoering van de vastgestelde structuurvisie Dorp aan de Vecht (centrumvisie Dalfsen) is het noodzakelijk dat er stedenbouwkundige visies worden uitgewerkt en bestemmingsplannen- en inrichtingsplannen worden opgesteld. Ook wordt een grondexploitatie opgesteld voor grote delen van het centrum. Zie voor financiële mutaties hoofdstuk 4,1.

Hoofdstuk 3 Financiële mutaties

NOODZAKELIJKE FINANCIËLE MUTATIES PER PROGRAMMA

Structurele budgetaanpassingen 2019 - 2022		ONVERMIJDELIJK			
excl. investeringen, bedragen in euro's - = nadeel					
Omschrijving	BN	2019	2020	2021	2022
Programma 1. Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen					
1.1 Alg.personeelsksten, meerkosten elektrische dienstauto's	ja	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
1.2 Alg.personeelsksten, overige baten personele kosten		-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
1.3 Overige baten B&W		-37.000	-37.000	-37.000	-37.000
1.4 Salarislasten		-140.000	-140.000	-140.000	-140.000
1.5 Sharepoint		-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
1.6 Zwangerschapsgelden/ziekte- en ongevallen wijz.taakveld	ja	-243.000	-243.000	-243.000	-243.000
1.6 Zwangerschapsgelden/ziekte- en ongevallen wijz.taakveld	ja	243.000	243.000	243.000	243.000
1.7 Basisregistratie Ondergrond		-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
1.8 Analoge archiefbescheiden			-8.000	-8.000	-8.000
1.9 Uitbreiding overeenkomst van inbewaargeving archief			-7.000	-7.000	-7.000
1.10 Hondenbelasting		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
1.11 Precariobelasting		6.000	6.000	6.000	6.000
1.12 Onroerend zaak belasting		150.000	150.000	150.000	150.000
1.13 Akten		-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
1.14 Automatiseringskosten iBurgerzaken		-18.000	-18.000	-18.000	-18.000
1.15 Exploitatielasten nieuw financieel pakket		-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
1.16 Gebouwen algemeen		-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
1.17 Treasury - dividend		-56.000	-56.000	-56.000	-56.000
1.18 Gemeentelijke website		-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
1.19 Abonnementen en automatisering, wijziging taakveld 6.4	ja	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
1.20 Inruil tractiemiddelen	ja	-26.000	-26.000	-26.000	-26.000
1.21 Doelgroepenvervoer aanbesteding II, uit stelpost loon/prijscomp.	ja	87.000	175.000	175.000	175.000
1.22 1% index prijscompensatie		-250.000	-252.000	-255.000	-258.000
Totaal programma 1. Bestuur		-453.000	-382.000	-385.000	-388.000
Programma 2. Openbare orde en veiligheid					
2.1 Gemeentelijke bijdrage aan Veiligheidsregio IJsselland		-56.000	-56.000	-56.000	-56.000
2.2 Leges evenementen/bijzondere wetgeving		-14.000	-14.000	-14.000	-14.000
2.3 Splitsing huisvesting wijkteams 3.9	ja	-31.000	-31.000	-31.000	-31.000
Totaal programma 2. Openbare orde en veiligheid		-101.000	-101.000	-101.000	-101.000

	Programma 3. Beheer openbare ruimte					
3.1	Voorziening groot onderhoud gebouwen		-55.000	-55.000	-55.000	-55.000
3.2	Inkoop zout		-9.000	-9.000	-9.000	-9.000
3.3	Bedrijfskleding buitendienst		-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
3.4	Uitgave ICT programma's beheer en onderhoud		-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
3.5	Brandstofverbruik		-22.000	-22.000	-22.000	-22.000
3.6	Huurinkomsten verhuurde stukjes grond		-6.000	-6.000	-6.000	-6.000
3.7	Brandweerkazerne Nieuwleusen		-39.000	-39.000	-39.000	-39.000
3.8	Inruil tractiemiddelen	ja	26.000	26.000	26.000	26.000
3.9	Splitsing huisvesting wijkteams 2.3	ja	31.000	31.000	31.000	31.000
	Totaal programma 3. Beheer Openbare Ruimte		-84.000	-84.000	-84.000	-84.000

	Programma 4. Economische zaken					
	Totaal programma 4. Economische zaken		0	0	0	0
	Programma 5. Onderwijs en vrije tijd					
5.1	Doelgroepenvervoer aanbesteding II	ja	-87.000	-175.000	-175.000	-175.000
5.2	Onderhoud hockeyvelden		-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
5.3	Fontein Waterfront		-8.000	-8.000	-8.000	-8.000
	Totaal programma 5. Onderwijs en vrije tijd		-100.000	-188.000	-188.000	-188.000
	Programma 6. Inkomensondersteuning					
6.1	PW inkomensvoorziening rijksbijdrage	ja	227.000	227.000	227.000	227.000
6.1	PW inkomensvoorziening verwachte uitgaven	ja	50.000	50.000	50.000	50.000
6.1	PW inkomensvoorziening vangnetuitkering	ja	-277.000	-277.000	-277.000	-277.000
6.2	Bijzondere bijstand		-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
6.3	Schuldhelpverlening		-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
6.4	Abonnementen en automatisering, wijziging taakveld 1.19	ja	50.000	50.000	50.000	50.000
	Totaal programma 6. Inkomensondersteuning		-60.000	-60.000	-60.000	-60.000

	Programma 7. Sociaal domein					
7.1	Begeleiding SW		3.000	6.000	9.000	12.000
7.2	Loonkosten SW		-135.000	-155.000	-45.000	85.000
7.3	Loonwaarde SW		200.000	200.000	200.000	200.000
7.4	Invoering abonnementstarief eigen bijdrage		-155.000	-155.000	-155.000	-155.000
7.5	Doelgroepenvervoer aanbesteding II	ja	-14.000	-27.000	-27.000	-27.000
7.5	Doelgroepenvervoer aanbesteding II, stelpost vrije ruimte	ja	14.000	27.000	27.000	27.000
7.6	Uitvoeringskosten Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselmeer		-26.000	-26.000	-26.000	-26.000
7.7	Maatwerkdienstverlening 18- PGB		-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
7.8	Maatwerkdienstverlening 18- individuele zorg		-930.000	-930.000	-930.000	-930.000
7.9	Maatwerkvoorziening rolstoelen		-32.000	-32.000	-32.000	-32.000
7.10	GGD		-36.000	-36.000	-36.000	-36.000
7.11	JGZ consultatiebureaus		-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
7.12	Samenkracht en Burgerparticipatie		-30.000	-30.000	-30.000	-30.000
7.13	Stelpost vrij besteedbare ruimte sociaal domein		76.000	87.000	141.000	84.000
7.13	Financiële taakstelling sociaal domein		1.210.000	1.216.000	1.049.000	973.000
	Totaal programma 7. Sociaal domein		0	0	0	0
	Programma 8. Duurzaamheid en milieu					
8.1	Begraafplaats Nieuwleusen		-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
8.2	Alg.personeelsksten, meerkosten uit budget duurzaamheid	ja	10.000	10.000	10.000	10.000
	Totaal programma 8. Duurzaamheid en milieu		-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
	Programma 9. Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting					
	Programma 9. Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting		0	0	0	0
	Totaal structurele budgetaanpassingen 2019-2022, onvermijdelijk		-803.000	-820.000	-823.000	-826.000

Incidentele budgetaanpassingen 2019 - 2022		ONVERMIJDELIJK			
excl. investeringen, bedragen in euro's - = nadeel					
Omschrijving		2019	2020	2021	2022
Programma 1. Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen					
1.23 Doelmatigheidsonderzoek		-10.000		-10.000	
1.24 Actualisatie Missie en Visie		-50.000			
1.25 Verkiezingen			25.000		
1.26 Gemeenteraadsverkiezingen 2022					-15.000
1.27 Dekking onttrekkingen reserves die eindig zijn					-50.000
1.28 Mutatiesignalering		-15.000		-15.000	
Totaal programma 1. Bestuur		-75.000	25.000	-25.000	-65.000
Programma 2. Openbare orde en veiligheid					
Totaal programma 2. Openbare orde en veiligheid		0	0	0	0
Programma 3. Beheer openbare ruimte					
3.10 Actualisatie groenstructuurplan		-15.000			
3.11 Dekking van structurele uitgaven ten laste van reserves					-55.000
3.12 Vechtdalverbinding (N340-N377)		-30.000			
3.13 Vervanging beschoeiingen				-110.000	
3.14 Actualisatie beheerplan spelen		-8.000			
Totaal programma 3. Beheer Openbare Ruimte		-53.000	0	-110.000	-55.000
Programma 4. Economische zaken					
Totaal programma 4. Economische zaken		0	0	0	0
Programma 5. Onderwijs en vrije tijd					
Totaal programma 5. Onderwijs en vrije tijd		0	0	0	0
Programma 6. Inkomensondersteuning					
Totaal programma 6. Inkomensondersteuning		0	0	0	0

	Programma 7. Sociaal domein					
	Totaal programma 7. Sociaal domein		0	0	0	0
	Programma 8. Duurzaamheid en milieu					
8.3	Maatregelen uitvoering GRP	ja	225.000			
8.3	Maatregelen uitvoering GRP, voorziening riolering	ja	-225.000			
8.4	Energie neutraal Renoveren, subsidie	ja	50.000			
8.4	Energie neutraal Renoveren	ja	-50.000			
	Totaal programma 8. Duurzaamheid en milieu		0	0	0	0
	Programma 9. Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting					
9.1	Gebiedsontwikkeling		-33.000	-33.000	-33.000	-33.000
9.2	Dekking van structurele uitgaven t.l.v. reserves					-55.000
9.3	Implementatie Omgevingswet		-144.000	-237.000	-171.000	-50.000
	Programma 9. Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting		-177.000	-270.000	-204.000	-138.000
	Totaal incidentele budgetaanpassingen 2019-2022, onvermijdelijk		-305.000	-245.000	-339.000	-258.000

Structurele budgetaanpassingen 2019 - 2022		WENS			
excl. investeringen, bedragen in euro's - = nadeel					
	Omschrijving	2019	2020	2021	2022
	Programma 1. Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen				
	Totaal programma 1. Bestuur	0	0	0	0
	Programma 2. Openbare orde en veiligheid				
	Totaal programma 2. Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0
	Programma 3. Beheer openbare ruimte				
	Totaal programma 3. Beheer Openbare Ruimte	0	0	0	0
4.1	Programma 4. Economische zaken Regio Zwolle	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
	Totaal programma 4. Economische zaken	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
	Programma 5. Onderwijs en vrije tijd				
	Totaal programma 5. Onderwijs en vrije tijd	0	0	0	0
	Programma 6. Inkomensondersteuning				
	Totaal programma 6. Inkomensondersteuning	0	0	0	0
	Programma 7. Sociaal domein				
	Totaal programma 7. Sociaal domein	0	0	0	0
	Programma 8. Duurzaamheid en milieu				
	Totaal programma 8. Duurzaamheid en milieu	0	0	0	0
	Programma 9. Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting				
	Programma 9. Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting	0	0	0	0
	Totaal structurele budgetaanp 2019-2022 Wens	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000

Incidentele budgetaanpassingen 2019 - 2022		WENS			
excl. investeringen, bedragen in euro's - = nadeel					
Omschrijving		2019	2020	2021	2022
Programma 1. Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen					
1.29	Versterken van de communicatiekracht	-25.000			
1.30	Tijdig inspelen op nieuw ontwikkelingen in communicatie	-5.000			
1.31	Promotiebeleid	-25.000			
Totaal programma 1. Bestuur		-55.000	0	0	0
Programma 2. Openbare orde en veiligheid					
Totaal programma 2. Openbare orde en veiligheid		0	0	0	0
Programma 3. Beheer openbare ruimte					
3.15	Bomen langs wegen buiten de kom/groot onderhoud	-38.000	-35.000		
Totaal programma 3. Beheer Openbare Ruimte		-38.000	-35.000	0	0
Programma 4. Economische zaken					
Totaal programma 4. Economische zaken		0	0	0	0
Programma 5. Onderwijs en vrije tijd					
5.4	Routestructuren	-75.000			
Totaal programma 5. Onderwijs en vrije tijd		-75.000	0	0	0
Programma 6. Inkomensondersteuning					
Totaal programma 6. Inkomensondersteuning		0	0	0	0
Programma 7. Sociaal domein					
Totaal programma 7. Sociaal domein		0	0	0	0
Programma 8. Duurzaamheid en milieu					
Totaal programma 8. Duurzaamheid en milieu		0	0	0	0
Programma 9. Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting					
Programma 9. Ruimtelijke ordening en Volkshuisvesting		0	0	0	0
Totaal incidentele budgetaanp. 2019-2022 wens		-168.000	-35.000	0	0

PROGRAMMA 1 BESTUUR, ONDERSTEUNING EN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

STRUCTURELE FINANCIËLE MUTATIES

1.1 Reis en verblijfkosten

Budgetneutraal

Door de aanschaf van twee elektrische dienstauto's (lease), Tim en Tom, is een tekort van € 10.000 ontstaan. Tijdens de aanschaf is dit budget niet verhoogd, dit tekort kan worden gedekt uit het budget voor duurzaamheid programma 8.

Onvermijdelijk

1.2 Overige baten personele kosten

Nadeel € 10.000

De raming voor de baten blijkt op basis van de jaarrekeningen van de afgelopen jaren veel te positief. Meer realistisch is een opbrengst van € 15.000. Dit betreft de subsidie van het A&O-fonds.

Onvermijdelijk

1.3 Overige baten B&W

Nadeel € 37.000

De heer Noten heeft aangekondigd eind dit jaar afscheid te nemen als burgemeester van de gemeente Dalfsen. Jaarlijks werden de neveninkomsten van de heer Noten geraamd als ontvangsten. Voorgesteld wordt om met ingang van 2019 geen rekening te houden met dergelijke inkomsten omdat het geen gegarandeerde inkomsten zijn.

Onvermijdelijk

1.4 Salarislasten

Nadeel € 140.000

Voor het jaar 2019 verwachten wij 1% loonsverhoging en 1% stijging van de sociale lasten. Jaarlijks ramen wij standaard 1% verhoging van de salarissen. Daarom nu 1% extra.

Onvermijdelijk

1.5 Sharepoint

Nadeel € 14.000

Sharepoint is het digitale platform om informatie in de organisatie met elkaar te delen. Om Sharepoint te onderhouden is structureel, functioneel en technisch onderhoud noodzakelijk.

Onvermijdelijk

1.6 Zwangerschapsgelden/ziekte- en ongevallenrisicogelden

Budgetneutraal

De stelpost in de begroting voor zwangerschapsgelden, ouderschapsverlof en seniorenverlof ad. € 68.000 (lasten minus geraamde vergoeding UWV) en de stelpost voor ziekte- en ongevallenrisico ad. € 175.000 moeten op grond van de BBV voorschriften verantwoord worden op het taakveld Overige baten en lasten. Ze staan nu nog geraamd op het taakveld overhead.

Onvermijdelijk

1.7 Basisregistratie Ondergrond (BRO)

Nadeel € 5.000

Per 1 januari 2018 is de Wet basisregistratie ondergrond (BRO) in werking getreden. De BRO zorgt voor één uniforme landelijke registratie van gestandaardiseerde gegevens over de ondergrond, die door alle bestuursorganen samen wordt aangelegd en gebruikt.

Ook de gemeente Dalfsen is als bestuursorgaan bronhouder van de registratieobjecten die in opdracht van de gemeente worden gecreëerd. Dit houdt in dat de gemeente wettelijk verantwoordelijk is voor de levering van gegevens, de kwaliteit daarvan en voor de behandeling van terugmeldingen op door de gemeente geleverde gegevens.

De implementatie en borging van de BRO binnen de gemeente Dalfsen brengt kosten met zich mee. Deze kosten zullen voornamelijk gemaakt worden voor (het onderhouden van) autorisaties voor het bronhouderportaal BRO en eventueel het inschakelen van externe deskundigheid.

De jaarlijks structurele lasten bedragen € 5.000.

Onvermijdelijk

1.8 Analoge archiefbescheiden

Nadeel m.i.v. 2020 € 8.000

Vanaf 2020 worden de analoge archiefbescheiden overgebracht naar het Historisch Centrum Overijssel in Zwolle. Overbrenging is een plicht omdat wij zelf geen archiefbewaarplaats hebben maar slechts een archiefruimte. Stukken ouder dan 20 jaar moeten in een archiefbewaarplaats worden opgeslagen. Het betreft: voormalig archief gemeente Nieuwleusen 1990-2000, voormalig archief gemeente Dalfsen 1984-2000 en Bouw- en milieuarchief 1900-2000. Hierbij gaat het in totaliteit om 275 m¹. De kosten bedragen € 27,50 per m¹, totaal € 8.000.

Onvermijdelijk

1.9 Uitbreiding overeenkomst van inbewaargeving archief

Nadeel m.i.v. 2020 € 7.000

Vanaf 2020 zal de inbewaargevingsovereenkomst omgezet worden naar een dienstverleningsovereenkomst (DVO). De reden is dat wij als gemeente niet beschikken over een gediplomeerde gemeentearchivaris. Volgens het generieke toezicht behoren we die wel te hebben. In een DVO neemt het HCO deze rol van archiefinspectie over van de gemeente. Daarnaast heeft het HCO een adviserende rol.

De kosten die hier mee gemoeid zijn bedragen jaarlijks € 5.000 tot € 10.000.

Onvermijdelijk

1.10 Hondenbelasting

Nadeel € 15.000

De afgelopen 2 jaar daalt het aantal honden. De opbrengst hondenbelasting neemt hierdoor af.

Onvermijdelijk

1.11 Precariobelasting

Voordeel € 6.000

Sinds 2015 wordt er meer precariobelasting opgelegd voor de wekelijkse warenmarkt en losse standplaatsen. Hierdoor neemt de opbrengst precariobelasting toe.

Onvermijdelijk

1.12 Onroerend zaak belasting

Voordeel € 150.000

Jaarlijks is er sprake van areaaluitbreiding en daardoor een toename van de totale getaxeerde WOZ-waarden. Naast een jaarlijkse aanpassing i.v.m. inflatie houden we voor 2019 en verder rekening met een meeropbrengst van € 150.000.

1.13 Akten

Nadeel € 5.000

Voor de uitvoering van de veelheid aan taken bij publieksdienstverlening is het noodzakelijk dat de medewerkers over de juiste informatie kunnen beschikken. Hiervoor wordt onder andere gebruik gemaakt van een kennisbank. De kosten voor het gebruik hiervan bedragen € 5.000 structureel

Onvermijdelijk

1.14 Automatiseringskosten iBurgerzaken

Nadeel € 18.000

U heeft ingestemd met de aanschaf van het automatiseringspakket iBurgerzaken. In het aan u voorgelegde voorstel is echter geen rekening gehouden met de structurele kosten voor uitwijk, de kosten voor hosting en de kosten voor een TPM (dit is een verklaring dat beveiliging door de beheerder goed georganiseerd is tbv de jaarlijkse audit door het ministerie), welke op dat moment ook niet bekend waren.

Onvermijdelijk

1.15 Exploitatielasten nieuw financieel pakket

Nadeel € 25.000

Via het investeringsplan doen wij een aanvraag voor een nieuw financieel pakket. Het huidige pakket is in gebruik vanaf 1997. Op dit moment wordt uitgegaan van aanschaf en implementatie van het nieuwe pakket in 2018. Ingaande 2019 zijn dan exploitatielasten voor het nieuwe pakket te verwachten. Vooralsnog houden wij rekening met meerkosten t.o.v. het huidige pakket van € 25.000 per jaar.

Onvermijdelijk

1.16 Gebouwen algemeen

Nadeel € 25.000

Door mutaties in het gebouwenbestand, zoals beëindiging huurovereenkomsten of overdracht van niet meer in gebruik zijnde (school)gebouwen ontstaat een nadeel van € 25.000 op onze gebouwen. Het totale nadeel is niet exact te voorspellen omdat dat afhankelijk is van de ontwikkelingen in de komende jaren.

Onvermijdelijk

1.17 Treasury - Dividend

Nadeel € 56.000

De Bank Nederlandse Gemeenten zal in 2018 haar dividendbeleid evalueren. Het is derhalve reëel om het dividend op het niveau van 2016 in de begroting op te nemen. Dit betekent een structureel voordeel van € 10.000.

Vitens dient haar winst te berekenen op basis van de Weighted average cost of capital (WACC), gewogen gemiddelde kosten van kapitaal. Het ministerie van Infrastructuur en milieu stelt jaarlijks het percentage vast voor dit maximaal te behalen rendement. 2018 en 2019: 3,4% (2016 en 2017: 4,2%). De laatste jaren is er een overwinst gerealiseerd t.o.v. de winst die toegestaan is op basis van de WACC. Het teveel behaalde resultaat zal door Vitens verwerkt worden in de tarieven voor 2019. Het lager vastgestelde percentage heeft een drukkend effect op het in de toekomst te verwachten dividend. Dit resulteert in een structureel nadeel van € 66.000.

Onvermijdelijk

1.18 Gemeentelijke Website

Nadeel € 10.000

Vanaf september 2018 moeten Europese burgers met hun eigen nationale eID op publieke diensten kunnen inloggen. Om hiervan gebruik te kunnen maken is aansluiting op eHerkenning noodzakelijk. Ook zijn gemeenten verplicht om aan te sluiten bij het Ondernemersplein.nl. De kosten voor beide aansluitingen bedragen € 10.000 per jaar.

Onvermijdelijk

1.19 Abonnementen en automatiseringsbudgetten

Budgetneutraal

Kosten worden verantwoord in programma 1 terwijl budget geraamd staat bij inkomensregelingen € 50.000. Voorgesteld wordt om het budget in programma 6 af te ramen en bij te ramen in programma 1, per saldo budgetneutraal.

Onvermijdelijk

1.20 Inruil tractiemiddelen

Budgetneutraal

Inruil tractiemiddelen staat benoemd onder programma 1 terwijl de tractie zelf onder programma 3 is opgenomen. Budget van inruil € 26.000 (=inkomst) structureel van programma 1 toe te voegen aan programma 3.

Onvermijdelijk

1.21 Doelgroepenvervoer aanbesteding II

Budgetneutraal

In februari 2018 is het vervoer van aanbesteding II (doelgroepenvervoer) gegund aan een nieuwe vervoerder. Het gevolg hiervan is een tekort op de huidige budgetten Wmo sociaal vervoer (programma 7) en leerlingenvervoer (programma 5) vanaf augustus 2019. Dit komt onder meer door hogere kwaliteits- en duurzaamheidseisen, in het verleden afgeraamde budgetten en een andere vervoersmarkt. Het tekort op het Wmo sociaal vervoer (programma 7), naar schatting jaarlijks € 27.000, wordt gedekt uit de stelpost vrije ruimte binnen programma 7 van het sociaal domein. Wij stellen voor het tekort op het leerlingenvervoer, naar schatting jaarlijks € 175.000, te dekken uit de stelpost loon-prijscompensatie (deze stelpost is opgenomen in programma 1, vandaar dat deze toelichting ook hier staat) met daarnaast een taakstelling van 10% op het leerlingenvervoer waarvan de voordelen ten gunste komen van de stelpost loon-prijscompensatie.

Onvermijdelijk

1.22 1% index prijscompensatie

Nadeel 2019 € 250.000

Nadeel 2020 € 252.000

Nadeel 2021 € 255.000

Nadeel 2022 € 258.000

Een aantal jaren is er geen indexatie doorgevoerd voor de budgetten voor de lasten in de begroting. Op een heel aantal budgetten is dit nu niet meer haalbaar. Dit is ook te zien aan de vele bijstellingen in bestuursrapportages en perspectiefnota's. Voorgesteld wordt dan ook om een prijscompensatie van 1% door te voeren.

Onvermijdelijk

INCIDENTELE FINANCIËLE MUTATIES

1.23 Doelmatigheidsonderzoek

Nadeel 2019 € 10.000

Nadeel 2021 € 10.000

In 2017 is de onderzoeksverordening gemeente Dalfsen vastgesteld. In deze verordening is opgenomen dat het college iedere vier jaar een onderzoeksplan, met daarin minimaal twee onderzoeken, naar de raad voor de in deze termijn te verrichten interne onderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid zendt. Voor de uitvoering van deze doelmatigheidsonderzoeken willen wij externe capaciteit inzetten. Wij verwachten dat hiervoor per onderzoek € 10.000 benodigd is (een onderzoek in 2019 en een onderzoek in 2021).

Onvermijdelijk

1.24 Actualisatie Missie en Visie

Nadeel 2019 € 50.000

Voor de actualisatie van de Missie en Visie in 2019 is een budget van € 50.000 benodigd. Hiermee zal o.a. een stevig participatietraject worden opgezet, met als doel een breed gedragen Missie en Visie.

Onvermijdelijk

1.25 Verkiezingen

Voordeel 2020 € 25.000

In de begroting is voor het jaar 2020 rekening gehouden met één verkiezing. Voor zover nu bekend wordt er dat jaar geen verkiezing gehouden. Dit levert een incidenteel voordeel op van € 24.980.

Onvermijdelijk

1.26 Gemeenteraadsverkiezingen 2022

Nadeel 2022 € 15.000

Voor de verkiezingen van 2022 reserveren we net als in 2018 een budget van € 15.000 voor de gemeentelijke campagne Dalfsen Kiest. De doelen hierbij zijn het bevorderen van de opkomst en het versterken van de zichtbaarheid van de raad.

Onvermijdelijk

1.27 Dekking onttrekkingen reserves die eindig zijn

Nadeel 2022 € 50.000

Jaarlijks onttrekken wij een bedrag van € 152.000 (reserve aandelen Vitens) en van € 200.000 (reserve volkshuisvesting) aan genoemde reserves. Deze reserves zijn, respectievelijk 2022 en 2025 uitgeput. Om hierop te anticiperen is hier bij de invulling financiële ruimte bij de begroting 2018-2021 een eerste aanzet gegeven. Om dit volledig te kunnen ondervangen moet er tot en met 2025 jaarlijks een extra last van € 50.000 worden opgenomen.

Onvermijdelijk

1.28 Mutatiesignalering

Nadeel 2019 € 15.000

Nadeel 2021 € 15.000

De gemeente Dalfsen is bronhouder voor de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). Daarnaast zijn wij verantwoordelijk voor een juiste en actuele WOZ objectenregistratie. Deze basisregistraties vormen de spil van de gegevenshuishouding van de gehele overheid en worden verplicht gebruikt door bijvoorbeeld de Basisregistratie Personen (BRP), door het GBLT voor de uitvoering van de Wet WOZ, de Kamer van Koophandel, voor het beheer van de openbare ruimte, de ontwikkeling van bestemmingsplannen en alle overige (semi)-overheidsprocessen waarbij van authentieke gegevens gebruikgemaakt dient te worden.

Actualiteit, juistheid en volledigheid zijn de belangrijkste kwaliteitseisen waar de basisregistraties aan moeten voldoen. Om deze gegevens actueel en volledig te houden laten wij eens per 2 jaar een mutatiesignalering a.d.h.v. luchtfoto's uitvoeren. Deze periode van eens per 2 jaar moet naar een frequentie van 1 keer per jaar. Dit wordt een harde eis van het GBLT voor het aanleveren van de basisgegevens voor de gemeentelijke belastingen. Er ontstaat een verplichting om jaarlijks de gegevens in de basisregistraties te actualiseren.

Om dit te realiseren is het nodig om m.i.v. 2019 1x per 2 jaar een bedrag van € 15.000 beschikbaar te stellen.

Onvermijdelijk

1.29 Versterken van de communicatiekracht**Nadeel 2019 € 25.000**

Communicatie met en voor onze inwoners is belangrijk. Goede communicatie is essentieel voor de taken waaraan wij werken. Communicatie is niet alleen weggelegd voor het team Communicatie maar voor de gehele ambtelijke organisatie. De communicatiekracht in de organisatie kan verder worden (door)ontwikkeld. Dit willen we doen door het invoeren van de Factor C (communicatiekracht). Hierbij we een link willen leggen met het traject Bestuurlijke Vernieuwing.

*Wens***1.30 Tijdig inspelen op nieuwe ontwikkelingen in communicatie****Nadeel 2019 € 5000**

Voor het realiseren van de ambitie: tijdig inspelen op nieuwe ontwikkelingen in communicatie, waarbij we ons in 2019 richten op het ontwikkelen van apps, willen we voor jongerenparticipatie een app laten ontwikkelen. Door het ontwikkelen van een jongeren-app willen we jongeren op een laagdrempelige manier nog meer betrekken bij de gemeente.

*Wens***1.31 Promotiebeleid****Nadeel 2019 € 25.000**

Voor de ambitie: promotie pakken we gestructureerd en projectmatig aan, vragen we voor 2019 eenmalig € 25.000.

Wens

STRUCTURELE FINANCIËLE MUTATIES

2.1 Gemeentelijke bijdrage aan Veiligheidsregio IJsselland **Nadeel € 56.000**

Op basis van de conceptbegroting 2019 van Veiligheidsregio IJsselland wordt de bijdrage van de gemeente Dalfsen door een indexering € 56.000 hoger (van € 1.729.907 naar € 1.786.263).

2.2 Leges evenementen/bijzondere wetgeving **Nadeel € 14.000**

Eerder is besloten om de financiële drempel voor het organiseren van een evenement laag te houden, dit om het voor iedereen mogelijk te maken een evenement te organiseren en om activiteiten in de gemeente te stimuleren. Jaarlijks worden er ongeveer 75 kleine en grotere evenementen georganiseerd. Omdat de opbrengsten van leges beperkt zijn, deze al jaren lager uitvallen dan begroot en de eenheid Publieksdienstverlening nog regelmatig het signaal krijgt dat de kosten voor de organisatie een drempel vormen, stellen wij voor om de leges voor evenementenvergunningen te schrappen (nadeel € 3.500).

Per 1 januari 2018 is het Besluit brandveilig gebruik en de basishulpverlening overige plaatsen (BGBOP) van kracht. Dit Besluit geeft brandveiligheidsvoorschriften voor mensen toegankelijke plaatsen waar ook een tijdelijke verblijfsruimte (bouwsel) wordt geplaatst zoals een tent, tribune en podium. Het besluit kent uitsluitend een gebruiksmeldingsplicht, en geen gebruiksvergunningsplicht. Daarom mogen er vanaf 1 januari 2018 geen leges meer in rekening gebracht worden voor de gebruiksvergunningen van bouwsels (nadeel € 2.500).

Op basis van de rekeningcijfers van afgelopen jaren is gebleken dat de leges van de evenementen en bijzondere wetgeving lager is dan in de begroting is opgenomen. Voorgesteld wordt om deze met elkaar in overeenstemming te brengen en de leges met € 8.000 af te ramen (nadeel € 8.000).

2.3 Splitsing huisvesting wijkteams en brandweerkazernes **Budgetneutraal**

Vanwege BTW aspecten en praktische redenen is het noodzakelijk om de uitgaven van de brandweerkazernes en de huisvesting van de wijkteams van Openbare Ruimte te splitsen. Daartoe zijn de begrotingen en budgetten van de drie locaties in Dalfsen, Lemelerveld en Nieuwleusen beoordeeld en opnieuw ingedeeld (Brandweer in programma 2 en huisvesting wijkteams in programma 3).

Deze herschikking levert voor dit programma een nadeel op van € 31.000 en een voordeel voor programma 3. Per saldo is het een budgetneutrale mutatie.

Onvermijdelijk.

PROGRAMMA 3 BEHEER OPENBARE RUIMTE

STRUCTURELE FINANCIËLE MUTATIES

3.1 Voorziening groot onderhoud gebouwen

Nadeel € 55.000

Doel van de voorziening groot onderhoud gebouwen is om het uit te voeren meerjarenonderhoud te financieren en daarvoor de benodigde middelen gelijkmatig over de jaren in de begroting op te nemen. De huidige dotatie is € 110.000 per jaar. In het beheerplan 'Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2019 - 2023' is de gemiddelde dotatie berekend op € 165.000 voor de jaren 2019 - 2023. Een verhoging van € 55.000 per jaar.

Onvermijdelijk

3.2 Inkoop zout

Nadeel € 9.000

Afgelopen jaar is de inkoop van zout opnieuw Europees aanbesteed. Het resultaat van de aanbesteding is sterk tegengevallen. De gemiddelde inkoopprijs is met bijna 50% gestegen. Op basis van de gemiddelde hoeveelheid (over 6 jaar bezien) die per seizoen gestrooid wordt ontstaat een structureel nadeel van € 9.000.

Onvermijdelijk

3.3 Bedrijfskleding buitendienst

Nadeel € 5.000

Al gedurende langere tijd (ca 10 jaar) is er geen aanvulling gevraagd op het budget dat bestemd is voor de bedrijfskleding van de buitendienst. De kosten zijn ieder jaar met kleine stappen toegenomen en het verschil tussen begroot en werkelijk was in 2017 groter dan € 5.000.

Onvermijdelijk

3.4 Uitgave ICT programma's B&O

Nadeel € 5.000

Voor goed beheer van de openbare ruimte zijn verschillende programma's in gebruik. Mede hierdoor zijn de kosten van het gebruik van deze programma's de afgelopen jaren gestegen.

Onvermijdelijk

3.5 Brandstofverbruik

Nadeel € 22.000

Verduurzaming van het gebruik van bestaande gemeentelijke voertuigen is te bevorderen door de inkoop van diesel dat gewonnen wordt uit aardgas. Betere verbranding en daarmee een gunstiger verbruik en minder uitstoot van schadelijke gassen dragen bij aan de verduurzaming. Hoewel deze brandstof 5 ct per liter duurder is, wordt de toename aan kosten beperkt door het gunstiger verbruik en is de invloed van dit onderdeel beperkt op de exploitatie.

Meer invloed heeft de toename van meer werkzaamheden in eigen beheer uitvoeren en de toename van materieel (Dalfsen Werkt). Daarnaast is de brandstofprijs in de periode 2016 – 2017 toegenomen. De combinatie van factoren heeft ertoe geleid dat in 2017 € 22.000 meer aan brandstof uitgegeven is dan in 2015.

Onvermijdelijk

3.6 Huurinkomsten van verhuurde stukjes grond

Nadeel € 6.000

Het project 'snippergroen' heeft een negatief effect op de huurinkomsten in de begroting. In navolging op het project 'snippergroen' (illegaal grondgebruik door derden) is besloten om de huidige huurders/gebruikers eveneens in de gelegenheid te stellen om het door hun gehuurde 'snippergroen' te kopen. Daar is veelvuldig positief op gereageerd. Hierdoor verminderd het aantal verhuurde m2. en dus ook de opbrengsten. E.e.a. heeft een positief resultaat voor het project 'snippergroen' v.w.b. éénmalige opbrengst. Daarover meer bij de 2e Bestuursrapportage aangezien nog niet alles is afgerekend en in eigendom overgedragen bij de notaris.

Onvermijdelijk

3.7 Brandweerkazerne Nieuwleusen

Nadeel € 39.000

Bij de invoering van het vernieuwde BBV met ingang van 2017 is een last van € 39.000 met betrekking tot de brandweerkazerne Nieuwleusen afgeraamd, destijds een voordeel. Tegenover deze last staat een baat van € 39.000 op het onderdeel huisvesting gemeentewerf Nieuwleusen. Deze is op dat moment (invoering van het vernieuwde BBV 2017) niet afgeraamd. Dit levert nu een nadeel op (zie ook jaarrekening 2017).

Onvermijdelijk

3.8 Inruil tractiemiddelen

Budgetneutraal

Inruil tractiemiddelen staat benoemd onder programma 1 terwijl de tractie zelf onder programma 3 is opgenomen. Budget van inruil ad. € 26.000 structureel van programma 1 toe te voegen aan programma 3.

Onvermijdelijk

3.9 Splitsing huisvesting wijkteams

Budgetneutraal

Zie de toelichting bij 2.3 (programma 2). De herschikking is een budgetneutrale mutatie.

INCIDENTELE FINANCIËLE MUTATIES

3.10 Actualisatie groenstructuurplan (GSP)

Nadeel voor 2019 € 15.000

Voor het actualiseren van het groenstructuurplan ondersteuning inhuren. Start eind 2018, vaststelling GSP in 2019. Hierbij aandacht voor de relatie met de Omgevingswet.

Onvermijdelijk

3.11 Dekking van structurele uitgaven ten laste van reserves

Nadeel voor 2022 € 55.000

Vanuit een aantal reserves worden onttrekkingen gedaan voor structurele uitgaven. Dit is uit het oogpunt van goed financieel beleid niet gewenst. Bij de invulling financiële ruimte (begroting 2018) is er een start gemaakt met het oplossen van deze "structurele" onttrekkingen. Zij worden gefaseerd in de exploitatie opgenomen. Voor 2022 betekent dit een nadeel van € 55.000 voor programma 3.

Onvermijdelijk

3.12 Vechtdalverbinding (N340-N377)

Nadeel voor 2019 € 30.000

Voor de ontwikkelingen van de N340/377 hebben wij in 2019 externe expertise nodig bij diverse afstemmingsoverleggen met de provincie en overige partijen. De afstemming heeft betrekking op de overeenkomst, verkeersmanagement tijdens uitvoering en toekomstig beheer en onderhoud.

Onvermijdelijk

3.13 Vervanging beschoeiingen

Nadeel voor 2021 € 110.000

Een groot deel van de beschoeiing is aan vervanging toe.

In het Groenbeheerplan is gerekend met een laag vervangingsbedrag voor beschoeiingen.

De ervaring uit 2016 (grote vervanging beschoeiing) leert ons dat een gemiddelde vervangingsprijs veel hoger ligt. Hierdoor is in de afgelopen decennia, door het ontbreken van benodigd budget, een achterstand ontstaan in het vervangen van de beschoeiing. In 2016 is voor een deel al een inhaalslag gemaakt, voor 2021 en 2024/2025 staat weer een inhaalslag van vervangen van beschoeiing op de planning. In 2021 moet ca. 550 m² van de beschoeiing vervangen worden, dit betreft een bedrag van € 110.000 excl. btw (exclusief indexering).

Onvermijdelijk

3.14 Actualisatie beheerplan spelen

Nadeel voor 2019 € 8.000

Voor het actualiseren van het beheerplan spelen (2014-2018) externe ondersteuning inhuren.

Speerpunten zijn evaluatie uitgangspunten beleid en beheer en uitwerken gekozen scenario naar werkplan binnen bestedingsruimte. Start eind 2018, vaststelling in 2019. De actualisatie kan niet plaatsvinden zonder externe inhuur.

Onvermijdelijk

3.15 Bomen langs wegen buiten de kom/groot onderhoud

Nadeel voor 2019 € 38.000

Nadeel voor 2020 € 35.000

Als gevolg van klimaatverandering krijgen we steeds meer te maken met stormschades en ziekten en plagen in bomen/beplanting.

De essen in het buitengebied zijn getroffen door essentaksterfte. Het gaat hier in totaal om ruim 400 essen die dusdanig zijn aangetast dat de veiligheid van de bomen langs de weg niet kan worden gegarandeerd. Een deel van de essen is reeds gekapt en een deel volgt in 2019/2020.

Voor het jaar 2019 en 2020 een investeringskrediet beschikbaar stellen van € 38.000 voor 2019 en van € 35.000 voor 2020 om de aangetaste essen (door essentaksterfte) die gevaar opleveren, te vervangen door boomsoorten die een extra bijdrage leveren aan de biodiversiteit.

Wens

STRUCTURELE FINANCIËLE MUTATIES

4.1 Regio Zwolle

Nadeel € 100.000

In 2018 kan uw raad een voorstel verwachten voor het invullen van de diverse budgetten van de Regio Zwolle en het daadkrachtiger maken van het programmabureau.

Er zal moeten worden geïnvesteerd in een versteviging van het bureau van Regio Zwolle en er zullen budgetten voor verkenning en onderzoek worden gecreëerd. Verwachting is dat dit een jaarlijkse bijdrage van minimaal € 100.000 vraagt. (zie ook hoofdstuk 2, programma 4).

Wens

PROGRAMMA 5 ONDERWIJS EN VRIJE TIJD

STRUCTURELE FINANCIËLE MUTATIES

5.1 Doelgroepenvervoer aanbesteding II

Budgetneutraal

In februari 2018 is het vervoer van aanbesteding II (doelgroepenvervoer) gegund aan een nieuwe vervoerder. Het gevolg hiervan is een tekort op de huidige budgetten Wmo sociaal vervoer (programma 7) en leerlingenvervoer vanaf augustus 2019. Dit komt onder meer door hogere kwaliteits- en duurzaamheidseisen, in het verleden afgeraamde budgetten en een andere vervoersmarkt. Het tekort op het Wmo sociaal vervoer (programma 7), naar schatting jaarlijks € 27.000, wordt gedekt uit de stelpost vrije ruimte binnen programma 7 van het sociaal domein. Wij stellen voor het tekort op het leerlingenvervoer, naar schatting jaarlijks € 175.000, te dekken uit de stelpost loon-prijscompensatie met daarnaast een taakstelling van 10% op het leerlingenvervoer waarvan de voordelen ten gunste komen van de stelpost loon-prijscompensatie.

Onvermijdelijk

5.2 Onderhoud hockeyvelden

Nadeel € 5.000

Het terugkrijgen van de hockeyvelden in gemeentelijk beheer zorgt voor een uitbreiding van het onderhoud aan sportvelden. Vanuit de hockey wordt gezorgd dat de velden in goede staat worden teruggegeven. Rekening houdend met het in rekening te brengen tarief voor het gebruik van deze velden zijn de extra uitgaven naar verwachting ca. € 5.000.

Onvermijdelijk

5.3 Fontein Waterfront

Nadeel € 8.000

Het realiseren van de fontein bij het Waterfront vereist structurele middelen voor het beheer en onderhoud. In de perspectiefnota van 2018 is de toen voorziene aanvraag niet gehonoreerd. Het gaat hier om het groot en klein onderhoud van pompen en verlichting, het jaarlijkse en dagelijks onderhoud voor de fontein.

Onvermijdelijk

INCIDENTELE FINANCIËLE MUTATIES

5.4 Routestructuren

Nadeel € 75.000

Het fiets- en wandelnetwerk vergt groot onderhoud. Dit is nodig om deze bestaande fysieke routestructuren in stand te houden. Hierbij wordt een deel van de routepaaltjes en informatieborden vervangen en (waar nodig) geactualiseerd. De gemeenten Dalfsen, Ommen en Hardenberg hebben het routebureau van MarketingOost gevraagd om een begroting voor dit groot onderhoud. Op basis van deze Vechtdal - begroting "bewegwijzering revisie fiets- en wandelnetwerk" moet rekening worden gehouden met incidentele lasten. Het aandeel van de lasten is verdeeld op basis van het aantal knooppunten/startpunten. Voor de gemeente Dalfsen bedragen de lasten voor 2019 in totaal € 75.000 (Wandelnetwerk € 30.000; Fietsnetwerk € 45.000).

Het niet beschikbaar stellen van deze middelen kan leiden tot het gedeeltelijk ontbreken van routeverwijzingen en informatie voor recreanten en toeristen. Dit geldt zowel op de grens met de buurgemeenten als ook binnen de eigen gemeente.

Wens binnen Vechtdalgemeenten

PROGRAMMA 6 INKOMENSONDERSTEUNING

STRUCTURELE FINANCIËLE MUTATIES

6.1 PW Inkomensvoorziening

Budgetneutraal

Het toegekende *voorlopige* bedrag van de rijksbijdrage voor 2018 is hoger dan in de begroting is opgenomen. Conform de landelijke trend is de verwachting dat het aantal uitkeringsgerechtigden ook in Dalfsen zal afnemen. Deze trend lijkt zich eind 2017 in Dalfsen te hebben ingezet. Naar verwachting zal in 2018 sprake zijn van een tekort voor de uitvoering van de Participatiewet. De uitvoeringskosten zullen hoger zijn dan de rijksbijdrage. Indien dit zich voordoet zal waar mogelijk een beroep op de vangnetuitkering worden gedaan.

Voorgesteld wordt de onderstaande mutaties budgetneutraal te verwerken, waarbij (-) is een nadeel.

	Begroot	Verwacht	Vershil
Rijksbijdrage, voorlopig	-2.937.000	-3.164.000	227.000
Uitgaven Participatiewet	3.595.000	3.545.000	50.000
Vangnetuitkering, voorlopig	-376.000	-99.000	-277.000
Totaal	282.000	282.000	0

Opgemerkt moet worden dat rijksbijdrage een *voorlopige* toekenning betreffen. De definitieve rijksbijdrage wordt in september 2018 vastgesteld.

Bovenstaande heeft invloed op de jaren na 2018, vandaar dat wij deze wijziging structureel doorvoeren.

Onvermijdelijk

6.2 Bijzondere bijstand

Nadeel € 100.000

De uitgaven aan bijzondere bijstand worden voor 2018 geraamd op € 521.000. In de begroting is uitgegaan van € 421.000 (afgerond). Dit betekent dat aan extra uitgaven een bedrag van € 100.000 moet worden opgenomen. De toename is grotendeels toe te wijzen aan de extra uitgaven voor beschermingsbewind (€ 142.000 in 2017) en woninginrichting voor de vergunninghouders (€ 80.000 in 2017). Deze laatste uitgavenpost zou mogelijk in de komende jaren kunnen dalen als de taakstelling voor de huisvesting van aantal vergunninghouders ook lager wordt.

Onvermijdelijk

6.3 Schuldhulpverlening

Nadeel € 10.000

Vanaf 2019 is een extra budget nodig van € 10.000 op de post schuldhulpverlening in verband met schuldhulpverlening aan kleine ondernemers en zzp'ers.

Onvermijdelijk

6.4 Abonnementen en automatiseringsbudgetten

Budgetneutraal

Kosten worden verantwoord in programma 1 terwijl budget geraamd staat bij inkomensregelingen € 50.000. Voorgesteld wordt om het budget in programma 6 af te ramen en bij te ramen in programma 1, per saldo budgetneutraal.

Onvermijdelijk

PROGRAMMA 7 SOCIAAL DOMEIN

STRUCTURELE FINANCIËLE MUTATIES

7.1 Begeleiding SW

Voordeel 2019 € 3.000
Voordeel 2020 € 6.000
Voordeel 2021 € 9.000
Voordeel 2022 € 12.000

Sinds de decentralisatie in 2015 is er geen nieuwe instroom in de SW. Het aantal SW-ers neemt de komende jaren af als gevolg van uitstroom door pensionering. De begeleidingskosten zullen daarom eveneens afnemen.

7.2 Loonkosten SW

Nadeel 2019 € 135.000
Nadeel 2020 € 155.000
Nadeel 2021 € 45.000
Voordeel 2022 € 85.000

Het aantal SW-ers neemt de komende jaren af als gevolg van uitstroom door pensionering. De salariskosten zullen evenredig afnemen. Bij de loonkosten SW is het effect de eerste jaren negatief omdat er rekening wordt gehouden met een loonsverhoging, daarna wordt het effect positief. Daarom wordt voorgesteld de hierboven staande mutaties door te voeren in de perspectiefnota.

7.3 Loonwaarde SW

Voordeel € 200.000

Voor de loonwaarde van de SW medewerkers in de buitendienst, wordt vanuit het programma beheer openbare ruimte een bijdrage geleverd. Deze bijdrage is reeds geraamd, het voordeel op programma 7, sociaal domein nog niet. Bij deze wordt dat hersteld.

Onvermijdelijk

7.4 Invoering abonnementstarief eigen bijdrage

Nadeel € 155.000

Door de invoering van het abonnementstarief op de eigen bijdrage per 1 januari 2019 voorzien wij een afname aan inkomsten van € 155.000 op basis van het huidige gebruik.

Zowel voor de invoering van een abonnementstarief voor de eigen bijdrage als de aanpassing van de loonschalen bij de Hulp bij het Huishouden (zie geschetste ontwikkelingen perspectiefnota) vindt een prijscompensatie plaats om de hogere groei van de kosten in het sociaal domein op te vangen. Wij verwachten prijscompensatie bij de mei-circulaire.

Onvermijdelijk

7.5 Doelgroepenvervoer aanbesteding II

Budgetneutraal

Voor de toelichting verwijzen wij u naar programma 5.

Onvermijdelijk

7.6 Uitvoeringskosten Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland

Nadeel € 26.000

De uitvoeringskosten van het Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland - voorheen BVO - vallen hoger uit dan begroot. De kosten stijgen doordat de regionale uitvoeringskosten de eerste jaren te laag zijn ingeschat (zie ook eerste bestuursrapportage 2018). Vanaf 2019 is structureel een extra budget nodig van € 26.000.

Onvermijdelijk

7.7 Maatwerkdienstverlening 18- PGB

Nadeel tussen de € 50.000 – € 80.000

De toename van het gebruik van Pgb's is in lijn met de algemene stijging van het gebruik van jeugdhulp. Van het totaal van € 5 miljoen voor Jeugd zouden we € 650.000 voor Pgb's moeten reserveren als de uitgaven dezelfde blijven als in 2017. Als de stijging zich doorzet zoals hij dat afgelopen jaren gedaan heeft, zullen we maximaal € 710.000 moeten reserveren om de kosten te kunnen dekken.

Onvermijdelijk

7.8 Maatwerkdienstverlening 18- individuele zorg   Nadeel tussen de € 700.000 - € 1.300.000

De toename van het gebruik van jeugdhulp is met name zichtbaar bij de zorg in natura (o.a. GGZ en de LVB) die we inkopen via de regio. Van het totaal van € 5 miljoen voor Jeugd zouden we € 4.350.000 voor Zorg in natura (ZIN) moeten reserveren als de uitgaven dezelfde blijven als in 2017. Als de stijging zich doorzet zoals hij dat afgelopen jaren gedaan heeft, zullen we maximaal € 4.828.000 moeten reserveren om de kosten te kunnen dekken.

Onvermijdelijk

7.9 Maatwerkvoorziening rolstoelen   Nadeel € 32.000

De maatwerkvoorziening rolstoelen is een open einde regeling. Dit betekent dat vooraf nooit duidelijk is hoeveel precies uitgegeven gaat worden. Op basis van de gemiddelde uitgaven over 2015, 2016 en 2017 is het noodzakelijk om het budget structureel op te hogen.

Onvermijdelijk

7.10 GGD   Nadeel € 36.000

De gemeentelijke bijdrage aan de GGD voor Openbare Gezondheid, en Plus-pakket stijgt in 2019 naar € 910.147. Dit wordt veroorzaakt door toename van het aantal inwoners (bijdrage per inwoner) en door de intensivering van beleid en uitvoering op de terreinen Infectieziekte bestrijding, hygiënische probleem huishoudens en voorbereiding en ondersteuning invoering Omgevingswet.

Onvermijdelijk

7.11 JGZ consultatiebureaus   Nadeel € 75.000

De raad heeft uitgesproken de consultatiebureaus in Nieuwleusen en Lemelerveld te willen behouden. In de periode 2015-2018 zijn hier incidentele middelen voor beschikbaar gesteld. De raad heeft bij motie uitgesproken de consultatiebureaus ook in de toekomst te willen behouden. Separaat van deze perspectiefnota wordt in 2018 een voorstel hiertoe aan de raad voorgelegd.

De lasten bedragen structureel € 75.000 voor consultatiebureaus in Nieuwleusen en Lemelerveld. In de gemeentelijke bijdrage aan de GGD zijn alleen middelen opgenomen ten behoeve van de uitvoering en huisvesting van één consultatiebureau op één locatie (Dalfsen).

Onvermijdelijk

7.12 Samenkracht en Burgerparticipatie   Nadeel € 30.000

De subsidie van SAAM welzijn is geïndexeerd (v.w.b. het deel van de loonkosten) met € 20.000. Door verandering in de systematiek van de mantelzorgwaardering, wordt het budget overschreden met € 10.000.

Onvermijdelijk

7.13 Financiële taakstelling sociaal domein

	Voordeel 2019 € 1.210.000
	Voordeel 2020 € 1.216.000
	Voordeel 2021 € 1.049.000
	Voordeel 2022 € 973.000

Programma 7 wordt budgetneutraal begroot gezien het uitgangspunt dat we het doen voor de middelen die we ervoor krijgen. Daarom nemen wij hier nu een stelpost op. Een analyse van de uitgaven in relatie tot de beschikbare middelen en effecten vanuit de rijkscirculaires zijn wij aan het opstellen. Op basis daarvan zullen wij bij het vaststellen van de begroting met een voorstel komen hoe deze stelpost op te lossen.

PROGRAMMA 8 DUURZAAMHEID EN MILIEU

STRUCTURELE FINANCIËLE MUTATIES

8.1 Begraafplaats Nieuwleusen

Nadeel € 15.000

Gebleken is dat er in de begroting geen rekening is gehouden met de kosten voor het grafdelven door Larcom. Dit levert een structureel nadeel op van € 15.000.

Onvermijdelijk

8.2 Reis en verblijfkosten

Budgetneutraal

Door de aanschaf van twee elektrische dienstauto's (lease), Tim en Tom, is een tekort van € 10.000 ontstaan in programma 1. Tijdens de aanschaf is dit budget niet verhoogd, dit tekort kan worden gedekt uit het budget voor duurzaamheid programma 8. Zie ook 1.1.

Onvermijdelijk

INCIDENTELE FINANCIËLE MUTATIES

8.3 Maatregelen uitvoering GRP

Budgetneutraal

Voor groot onderhoud van riolering is € 275.000 per jaar begroot. Dit is het gemiddelde bedrag voor groot onderhoud in de komende jaren. In 2019 is € 50.000 nodig voor het uitvoeren van groot onderhoud van riolering. Het begrootte bedrag kan daarom met € 225.000 worden verlaagd. Omdat de kosten van riolering worden onttrokken aan de voorziening riolering, worden de gevolgen hiervan neutraal verwerkt.

Onvermijdelijk

8.4 Energie Neutraal Renoveren

Budgetneutraal

In het najaar 2017 is het regionale project Energie neutraal Renoveren gestart. Uit eerdere proefprojecten blijkt dat energie neutraal renoveren van bestaande woningen vaak complex en kostbaar is. Dit project vormt de basis voor vereenvoudiging, standaardisering en kostenbesparing. Zowel woningeigenaren als installateurs worden deskundig geholpen. Hiervoor ontvangen wij gefaseerd een financiële ondersteuning van VNG, totaal € 300.000. Daarnaast is subsidie aangevraagd van € 150.000 bij de provincie Overijssel. Het project loopt tot medio 2019. De Gemeente Dalfsen is penvoerder. Per saldo zijn naar verwachting de lasten en baten budgetneutraal en er kan een verschuiving in de jaren plaatsvinden.

De lasten en baten over 2017 zijn in de 2e bestuursrapportage 2017 verwerkt. Voor de jaren 2018 via de 1e bestuursrapportage 2018 en bij deze de jaarschijf 2019.

Onvermijdelijk

INCIDENTELE FINANCIËLE MUTATIES

9.1 Gebiedsontwikkeling

Nadeel € 33.000

Het programma Ruimte voor de Vecht houdt in 2019 op te bestaan in zijn huidige vorm. De provincie trekt zich terug als regisseur in dit programma. Ook houdt de subsidieregeling Ruimte voor de Vecht op te bestaan.

In het Breed Bestuurlijk Overleg (BBO) van Ruimte voor de Vecht, waarin ook de gemeente Dalfsen is vertegenwoordigd, is in 2018 besloten om de samenwerking tussen de partners in het gebied voort te zetten in een andere vorm. Hiervoor wordt een netwerk opgezet, ondersteund door een netwerk bureau. Verwachte kosten voor de gemeente Dalfsen hierin zijn € 33.000 per jaar ingaande 2019. Voor nu nemen stellen we voor dit budget voor vier jaar op te nemen.

Onvermijdelijk

9.2 Dekking van structurele uitgaven ten laste van reserves

Nadeel voor 2022 € 55.000

Vanuit een aantal reserves worden onttrekkingen gedaan voor structurele uitgaven. Dit is uit het oogpunt van goed financieel beleid niet gewenst. Bij de invulling financiële ruimte (begroting 2018) is er een start gemaakt met het oplossen van deze "structurele" onttrekkingen. Zij worden gefaseerd in de exploitatie opgenomen. Voor 2022 betekent dit een nadeel van € 55.000 voor programma 9.

Onvermijdelijk

9.3 Implementatie Omgevingswet

Nadeel diverse jaren € 602.000

De totale kosten voor de implementatie van de Omgevingswet in Dalfsen zijn begroot op € 922.000. Dit bedrag is verdeeld over de jaren 2018 - 2024. In de Perspectiefnota 2018-2021 is reeds een budget van € 300.000 beschikbaar gesteld:

2018: € 60.000
2019: € 110.000
2020: € 80.000
2021: € 50.000

Aanvullend zijn de volgende bedragen benodigd:

2019: € 144.000
2020: € 237.000
2021: € 171.000
2022: € 50.000
2023: € 10.000
2024: € 10.000

Met de Perspectiefnota 2019-2022 wordt een aanvullend bedrag van € 602.000 voor de implementatie van de Omgevingswet gevraagd. Een inhoudelijke onderbouwing van deze bedragen kunt u vinden in het Programmaplan Implementatie Omgevingswet.

Onvermijdelijk

Hoofdstuk 4 Investeringsplan

4.1 ACTUALISATIE JAARSCHIJF 2018

De aangeleverde mutaties in investeringen voor het jaar 2018 zijn in onderstaand overzicht weergegeven en worden daarna per onderdeel toegelicht.

Omschrijving	Was	Wordt	Toelichting
Programma 1			
Voorber.krediet financieel softwarepakket	-	25.000	Vervanging financieel pakket
Programma 7			
Suite 4 Sociale Regie	-	55.000	Dekking afschrijving binnen budgetten Programma 7
Programma 8			
Overgang RUD, VTH applicatie	27.500	-	Doorschrijven naar 2019
Programma 9			
Kleinsch.woningb. Oosterbouwlonden	-	100.000	budgetneutraal Grex
Centrumplan Dalfsen	-	35.000	budgetneutraal Grex
Ruimte voor de Vecht	-		Subsidie provincie € 65.000
* Aanmeervoorz.Promenade Waterfront		40.000	Investering € 80.000
* Informatievoorziening Vechterweerd		25.000	Investering € 50.000

Het effect van bovenstaande investeringen op de afschrijvingen wordt in onderstaande tabel weergegeven.

<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2019	2020	2021	2022
Kapitaallasten				
Gevolgen mutaties jaarschijf 2018	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Mutatie meerjarenperspectief 2019-2022	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000

Vorbereidingskrediet vervanging financieel softwarepakket

Ons huidige financiële softwarepakket is al vanaf 1997 in gebruik. Op dit moment loopt er een contract bij de leverancier tot en met augustus 2020. Dit voorbereidingskrediet van € 25.000 is opgenomen in het Investeringsplan 2018-2021 voor de jaarschijf 2019. Voorgesteld wordt om deze één jaar te vervroegen.

Suite4 Sociale Regie

Ter ondersteuning bij de uitvoering van de taken die voortvloeien uit de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning is het wenselijk dat er vanuit één systeem gewerkt kan worden. Wij zijn voornemens hiervoor de Suite4 sociale regie aan te schaffen. De regie-functie houdt in dat er vanuit de verschillende disciplines, maar waar nodig ook door externe partijen, bijvoorbeeld zorgaanbieders, vanuit één systeem kan worden gewerkt en iedereen waar nodig over dezelfde informatie kan beschikken. Dit helpt bij het voeren van regie in zaken, maar bevordert ook de integrale aanpak op gezinsniveau.

De kosten voor de aanschaf en implementatie van de Suite 4 sociale regie bedragen € 55.000. Voor de afschrijvingslasten kan dekking gevonden worden in het budget wat nu besteed wordt aan Topicus, het programma dat komt te vervallen. De dubbele abonnementskosten in 2018 (Topicus en Suite4 sociale regie) en opleidingskosten (gezamenlijk € 25.000) worden meegenomen in de eerste bestuursrapportage.

Overgang RUD

De RUD (per 2018 Omgevingsdienst) IJsselland maakt gebruik van een nieuwe VTH-applicatie voor milieutaken. Deze applicatie kan ook voor gemeentelijke taken (bouwen, APV) worden gebruikt, ter vervanging van het huidige systeem SquitXO. Wij hebben hier echter nog geen keuze in gemaakt, dit zal naar verwachting in het 2e kwartaal 2018 gebeuren. Duidelijk is wel dat het systeem in 2018 niet ingevoerd zal worden. Het gereserveerde bedrag van € 27.500 voor mogelijke benodigde koppelingen naar interne informatiesystemen kan daarom doorgeschoven worden naar 2019.

Kleinschalige woningbouw in Oosterbouwlanden (Nieuwleusen)

Wij hebben besloten kleinschalige woningbouw te realiseren in Oosterbouwlanden aan de Burg. Backxlaan in Nieuwleusen (noordzijde paramedisch centrum). Uw gemeenteraad is hiervan op de hoogte gebracht. In totaal gaat het om de bouw van (16 + 5) 21 woningen. De betreffende grond en de ontwikkeling wordt overgenomen door de grex.

Voor deze ontwikkeling is een voorbereidingskrediet nodig van € 100.000.

Centrumplan Dalfsen

Voor de uitvoering van de vastgestelde structuurvisie Dorp aan de Vecht (centrumvisie Dalfsen) is het noodzakelijk dat uitgevoerde (verkeers-)onderzoeken worden geanalyseerd en dat hier conclusies uit worden getrokken. Daarop volgend worden stedenbouwkundige visies uitgewerkt en bestemmingsplannen- en inrichtingsplannen opgesteld. Ook wordt een grondexploitatie opgesteld voor grote delen van het centrum. Omdat nog niet duidelijk is hoeveel m² voor de grondexploitatie zal zijn en wat buiten de grondexploitatie zal vallen nemen wij dit krediet nu op met als dekking de grondexploitatie. Op het moment dat duidelijk is hoe groot het deel zal zijn dat bij het project Centrumplan Dalfsen hoort (dus niet onder de grex) zal dat deel meegenomen (overgezet) worden naar het totaal project Centrumplan Dalfsen. Voorbereidingsgelden in 2018 bedragen € 35.000, in 2019 € 160.000. Het voorbereidingskrediet voor 2019 vindt u in het Investeringsplan 2019-2022.

Gebiedsontwikkeling *Ruimte voor de Vecht*

Het college heeft in 2015 besloten om zaken uit te voeren in het kader van het provinciale programma Ruimte voor de Vecht (Tien Torenplan).

Vanuit de provincie hebben wij € 65.000 subsidie beschikt gekregen voor de uitvoering van het Tien Torenplan, wat betreft de onderdelen: aanmeervoorzieningen promenade Waterfront (€ 80.000, subsidie € 40.000) en informatievoorziening en procesbegeleiding Vechterweerd (€ 50.000, subsidie € 25.000). Voor de uitvoering hiervan is in totaal ca. € 130.000 investering nodig. Verminderd door genoemde subsidie betekent dit een eigen bijdrage van € 65.000.

4.2 INVESTERINGSPLAN 2019 - 2022

De financiële gevolgen van het investeringsplan 2019-2022 worden hier in beeld gebracht. Voor de specificatie en toelichtingen verwijzen wij u naar het afzonderlijke document: Investeringsplan 2019-2022.

De financiële gevolgen van het investeringsplan 2018-2021 zijn opgenomen in de meerjarenbegroting 2018-2021. In onderstaande tabel worden alleen de gevolgen van de doorgevoerde mutaties voor de jaren 2019-2021 en het nieuwe investeringsbedrag voor 2022 weergegeven.

Actualisatie 2019-2021 en jaarschijf 2022	Investeringen			
	2019	2020	2021	2022
Omschrijving				
Programma 1 Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen				
Tablets raad				25.000
Vervanging financieel pakket	200.000			
Vervanging financieel pakket		-200.000		
Programma 3 Beheer openbare ruimte				
Ford bus met kraan				72.500
GVVP				160.000
Opzetstooiers				100.000
Sneeuwplougen				44.000
Vrachtauto				264.000
Programma 8 Duurzaamheid en milieu				
Rioolspuit wijkteam Dalfsen				42.000
Rioolspuit wijk.Nieuwl. Verhoging kosten	7.000			
Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting				
Centrumplan Dalfsen (budgetneutraal/grex)	160.000			
Totaal gevolgen mutaties investeringsplan	367.000	-200.000	0	707.500

De mutaties in de investeringen hebben ook gevolgen voor de afschrijvingslasten. De wijziging is opgenomen in het meerjarenperspectief onder het kopje Investeringsplan 2019-2022. De investering voor het jaar 2022 geven pas in 2023 afschrijvingslasten.

Actualisatie 2019-2021 en jaarschijf 2022 <i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	Afschrijvingen			
	2019	2020	2021	2022
Programma 1 Bestuur, ondersteuning en algemene dekkingsmiddelen				
Vervanging financieel pakket		-40.000	-40.000	-40.000
Vervanging financieel pakket			40.000	40.000
Programma 8 Duurzaamheid en milieu				
Rioolspuit wijk.Nieuwl. Verhoging kosten		-1.000	-1.000	-1.000
Totaal gevolgen mutaties investeringsplan	0	-41.000	-1.000	-1.000

Hoofdstuk 5 Financieel (meerjaren)beeld

5.1 MEERJARENPECTIEF 2019 - 2022

Meerjarenperspectief na Perspectiefnota 2019-2022

STRUCTUREEL				
<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2019	2020	2021	2022
Structureel saldo Programmabegroting 2018-2021	129.500	240.500	249.500	249.500
Notitie septembercirculaire 2017	1.000	-14.000	-30.000	-30.000
Saldo programmabegroting 2018-2021 incl septembercirculaire	130.500	226.500	219.500	219.500
Begrotingswijzigingen tot apr. met gevolg voor resultaat	-5.600	-5.600	-85.600	-85.600
Perspectiefnota financiële afwijkingen :				
Structurele mutaties voor 2019-2022	-803.000	-820.000	-823.000	-826.000
Investeringsplan 2019-2022				
Actualisatie jaarschijf 2018 - Afschrijvingen	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Investeringsplan 2019-2022	0	-41.000	-1.000	-1.000
Structureel Saldo perspectiefnota 2019-2022	-681.100	-643.100	-693.100	-696.100

INCIDENTEEL				
<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2019	2020	2021	2022
Incidenteel saldo Programmabegroting 2018-2021	-221.000	-170.500	-29.000	-44.000
Saldo programmabegroting 2018-2021	-221.000	-170.500	-29.000	-44.000
Perspectiefnota financiële afwijkingen :				
Incidentele mutaties voor 2019-2022	-305.000	-245.000	-339.000	-258.000
Incidenteel Saldo perspectiefnota 2019-2022	-526.000	-415.500	-368.000	-302.000

TOTAAL STRUCTUREEL EN INCIDENTEEL				
<i>(bedragen in euro's; - = nadeel)</i>	2019	2020	2021	2022
Structureel Saldo perspectiefnota 2019-2022	-681.100	-643.100	-693.100	-696.100
Incidenteel Saldo perspectiefnota 2019-2022	-526.000	-415.500	-368.000	-302.000
Saldo Perspectiefnota 2019-2022	-1.207.100	-1.058.600	-1.061.100	-998.100

Effecten maart/meicirculaire 2018 en gevolgen voor het saldo van de Perpectiefnota				
	2019	2020	2021	2022
Saldo Perspectiefnota 2019-2022	-1.207.100	-1.058.600	-1.061.100	-998.100
Totaal effect maartcirculaire	1.046.000	1.921.000	2.606.000	3.466.000
Totaal effect meicirculaire				
Saldo Perspectiefnota incl. maart-meicirculaire	-161.100	862.400	1.544.900	2.467.900

Inzet reeds opgenomen stelposten begroting 2018-2021				
	2019	2020	2021	2022
Saldo Perspectiefnota incl. maart-meicirculaire	-161.100	862.400	1.544.900	2.467.900
Stelpost loonprijscompensatie	213.500	343.000	593.000	733.000
Stelpost tegenvallend accres	190.000	140.000	170.000	200.000
Saldo Perspectiefnota met inzet stelposten	242.400	1.345.400	2.307.900	3.400.900

KNELPUNTEN en Wensen				
	2019	2020	2021	2022
Saldo Perspectiefnota met inzet stelposten	242.400	1.345.400	2.307.900	3.400.900
Sociaal domein	-1.210.000	-1.216.000	-1.049.000	-973.000
Personeel en automatisering overdrachtsdocument	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000	-1.000.000
Structurele mutaties voor 2019-2022 Wens	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
Incidentele mutaties voor 2019-2022 Wens	-168.000	-35.000	0	0
Saldo PPN INCLUSIEF SD, Personeel/automatisering, Wens S/I	-2.235.600	-1.005.600	158.900	1.327.900

5.2 UITGANGSPUNTEN BEGROTING 2019

1% indexering prijscompensatie

De eerdere bezuinigingsmaatregel, het handhaven van de nullijn (geen indexering) wordt ingetrokken. Voorgesteld wordt om 1% prijscompensatie toe te passen.

CAO gemeenten

In de begroting 2018-2021 is voor 2019 uitgegaan van een salarisverhoging van 1%. In deze perspectiefnota gaan we uit van een extra verhoging van de sociale lasten van 1% (meegenomen in de structurele financiële mutaties).

Tarieven en belastingen

Voor de tariefstijging 2019 voor de gemeentelijke belastingen en rechten is het voorstel om conform de gedragslijn uit voorgaande jaren 1% te verhogen, met uitzondering van die tarieven die kostendekkend moeten zijn.

Toezicht provincie

In de begrotingsbrief van de provincie (februari 2018 aan uw raad verzonden) is een aantal toetsingsaspecten nader toegelicht. Voorbeelden hiervan zijn:

- op welke wijze worden de lasten binnen het sociaal domein beperkt;
- hoe gaat uw gemeente om met de vrijstelling van precariobelasting;
- wat zijn de gevolgen van de gewijzigde regelgeving rondom de grondexploitaties;
- wat zijn de beleidsprestaties van de verbonden partijen.

De focus hierop van de provincie is voor ons een reden om hier, bij het opstellen van de begroting 2019, extra aandacht aan te schenken.

Aantallen inwoners en woningen

Het aantal inwoners is op 1 januari 2018 vastgesteld op 28.242 door het CBS, de prognose van het aantal inwoners is van Primos. De hieronder getoonde aantallen inwoners zijn per 31 december van het betreffende jaar.

Jaar	Inwoners	A/D*	Mutatie	Verblijfsobjecten			A/D	Mutatie
				Wonen	Logies	Totaal		
2015	27.916	D		11.391	317	11.708	D	80
2016	28.070	D	154	11.444	314	11.758	D	75
2017	28.242	D	172	11.511	314	11.825	A	67
2018	28.450	A	208	11.586	314	11.900	A	75
2019	28.600	A	150	11.661	314	11.975	A	75
2020	28.750	A	150	11.736	314	12.050	A	75
2021	28.900	A	150	11.811	314	12.125	A	75

* A= aannname, D = definitief

Bijlagen

LASTENDRUK

Onderzoek COELO

COELO, onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen, onderzoekt elk jaar de lokale lasten. Tot en met 2016 werden van elke gemeente de netto woonlasten met rangnummers gepresenteerd. Deze netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De laagste rangnummers hebben de laagste lasten. COELO heeft sinds 2017 een andere presentatie, zie hieronder, waarbij er onderscheid wordt gemaakt tussen eigenaar-bewoner en huurder. Het beeld is daardoor meer gedifferentieerd. In 2017 bleek dat de gemeenten Zwolle en Dalfsen, voor zowel eigenaar-bewoner als huurder de goedkoopste gemeenten van Overijssel waren. Voor 2018, blijkt uit onderstaande tabel, dat de gemeente Dalfsen voor eigenaar-bewoner de goedkoopste gemeente is van Overijssel. Voor huurders staat de gemeente Dalfsen op een derde plaats, na de gemeenten Losser en Tubbergen.

Woonlasten gemeenten Overijssel

	Eigenaar-bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden ^b	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^c	Rangnummer ^f meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden ^e	Rangnummer ^f meerpersoons- huishouden
Overijssel	688	755		368	435	
Almelo	781	781	263	396	396	226
Borne	744	744	195	386	386	217
Dalfsen	587	600	19	215	228	53
Deventer	684	736	178	381	433	265
Dinkelland	746	774	252	379	408	236
Enschede	747	787	270	475	515	358
Haaksbergen	769	820	311	462	513	356
Hardenberg	701	747	201	437	484	328
Hellendoorn	683	797	285	342	455	292
Hengelo	714	787	272	436	509	353
Hof van Twente	748	790	274	476	518	361
Kampen	607	658	61	334	385	211
Losser	775	806	299	179	209	29
Oldenzaal	638	668	75	281	311	140
Olst-Wijhe	777	816	308	377	416	244
Ommen	701	712	137	417	427	256
Raalte	678	720	151	354	395	225
Rijssen-Holten	566	602	22	327	363	193
Staphorst	653	680	97	397	424	252
Steenwijkerland	613	639	40	271	296	127
Tubbergen	654	684	102	184	214	38
Twenterand	657	697	120	386	426	254
Wierden	620	764	235	353	497	340
Zwartewaterland	661	741	189	433	513	355
Zwolle	593	647	50	216	270	95

Bron: Atlas van de lokale lasten 2017, COELO